

JAMES DURHAM

Opdat de bediening
niet
gelasterd worde

*Over ergernis
en verdeeldheid
in het kerkelijk leven*

HOOFDSTUK 3

ONZE PLICHT ALS DE DWALING ZEGEVIERT

Rest ons nu te overdenken wat onze plicht is in een tijd of situatie waarin de dwaling min of meer de overhand krijgt of waarschijnlijk zal krijgen.

We kunnen niet ontkennen dat iets nodig en noodzakelijk is waar het gevaar zo groot is. Duidelijk is ook dat meer dan onze gewone plicht nodig is, omdat het kwaad bijzonder groot is. Het medicijn moet evenredig en gepast zijn, want een weinig zuurdesem verzuurt het gehele deeg (Gal. 5:9). De ervaring leert dat zulke kwaden voortwoekeren en aantasten als kanker (2 Tim. 2:17). De moeilijkheid is te bepalen wat er gedaan moet worden. Niet alleen de vroomheid, ijver en het geweten van de mensen hebben een rol, ook hun wijsheid en talenten moeten benut worden. Bij de beantwoording van deze vraag zullen we op drie groepen mensen letten: I. ambtsdragers, vooral predikanten; II. de overheid; III. ieder persoonlijk. Voor we echter iets opbouwends zeggen, zullen we laten zien: 1. Welk middel niet vereist is. 2. Wat vereist wordt, maar niet afdoende is. 3. Wat afdoende schijnt te zijn.

Welk middel niet vereist is

Er zijn twee uitersten die gemeden moeten worden. Dat zullen we beschrijven met behulp van twee verklaringen.

VERKLARING EEN: Een absolute en onbegrensde verdraagzaamheid en tolerantie van alle dwalingen en de verkondigers daarvan is niet de gepaste remedie die in zo'n tijd voor zulke kwaden vereist is. Ik veronderstel dat dit duidelijk is, zelfs als er niet meer in de Schrift stond dan in deze brieven is opgenomen.

(1) Want de engel van Efeze wordt geprezen omdat hij de kwaden, dat is de valse apostelen, niet kon *dragen* of verdragen (Openb. 2:2). Het kan onze plicht niet zijn om hen zo te verdragen; Christus beval immers het tegendeel aan. (2) Hij bestraft Pergamus (vs. 14), omdat zij mensen *hadden* die de leer van Bileam hielden, omdat ze hen duldden. (3) Dit staat duidelijk in de brief aan Thyatira (vs. 20): 'Ik heb enige weinige dingen tegen u, dat gij de vrouw Izebel, (...) laat leren en Mijn dienstknechten verleiden.' Niets is duidelijker dan dit. Het is des te opvallender dat Efeze wordt geprezen omdat ze niet verdroeg, hoewel er

enige dingen waren waarin de Efeziërs persoonlijk niet helemaal op hun plaats waren. En de andere gemeenten worden vermaand vanwege hun nalatigheid hierin, zelfs als ze zelf oprecht leefden voor God. Hieruit blijkt dat de Heere het ijveren tegen zulke ergernissen bemint en het verdragen ervan verafschuwt. Zie het voorgaande in het leerstellige gedeelte, de schriftpraktijk, zowel in voorbeelden als in bevelen hierover, en wat volgt in het opbouwende deel van dit handboek ter verduidelijking.

En wat menselijke wijsheid en vleeselijke zwakheid hierover ook kunnen aanvoeren, namelijk dat mensen die zo verkeerd gesteld zijn, slechts met absolute verdraagzaamheid tegemoet getreden moeten worden, tenminste voor zover het deze gesteldheid op zich betreft, duidelijk is dat dit Gods inzetting niet is. Evenmin is dit het middel dat door Hem is aangewezen. Er is dan ook geen belofte die ons grond geeft om een zegen daarop te verwachten. Desondanks kan de Heere, Die absoluut soeverein is, soms zonder enig middel afdalen om een vloed van dwaling te doen opdrogen en in te dammen, zelfs als mensen schuldig staan aan verdraagzaamheid. Dit is dan niet de vrucht van de zondige verdraagzaamheid van de mens, maar van Gods genadige goedheid.

VERKLARING TWEE: Aan de andere kant is het bestrijden of weren van alle dwalingen of ieder die daar niet geheel vrij van is – onpartijdig, streng en zonder onderscheid – niet de gepaste remedie of plicht in zo'n geval. Omdat noch alle dwalingen, noch alle personen hetzelfde zijn, moeten we niet altijd dezelfde weg bewandelen. Wat in het ene geval stichtelijk is, kan in een ander geval verwoestend werken. Daarom moeten we met verstand verschillend handelen bij ergernissen in de levenswandel. Ook mensen met verschillende ergernissen en zelfs verschillende gesteldheden moeten verschillend behandeld worden. Zo moet het hier ook zijn. We moeten zo wandelen dat we zeer waarschijnlijk zullen komen tot het grote doel, *stichting*. Dat moet hierbij, net als bij alle andere inzettingen, het doel zijn. Daarom kan er geen dwingende regel gegeven worden voor alle gevallen en personen, zoals al is gezegd. We zien zelfs dat de apostelen verschil maken tussen mensen en ergernissen, overeenkomstig de verscheidene gevallen.

- (1) Soms doen ze kettters in de ban; denk aan het voorbeeld van Hymeneus en Filetus.
- (2) Soms geven ze hun onderwijs in de leer, zoals Paulus de leden van de gemeente van Korinthe en Galatië onderwijst.
- (3) Anderen dreigt hij, maar hij veroordeelt hen niet metterdaad, zoals de dwaalleraars van deze gemeenten.
- (4) Soms ook neemt een apostel niet afzonderlijk een beslissing in een kwestie (hoewel dat dogmatisch juist zou zijn), maar wordt een synode bijeengeroepen om een gerechtelijk en gezaghebbend vonnis te vellen (zie Hand. 15).

(1) De reden hiervoor is dat deze dwalingen van Hymeneus en Filetus op zich snood

waren, het geloof verwoestten. Halsstarrig en vol spot hielden ze eraan vast.

(2) Hij onderwijst en vermaant de Korinthiërs en gaat niet over tot de hoogste trap van de censuur. [1] Ze waren geen verleiders, maar werden door anderen verleid. [2] Ze konden niet halsstarrig genoemd worden. We zouden echter kunnen denken dat ze uit zwakheid gezondigd hadden. Daarom konden er lichtere en mildere middelen gebruikt worden tot hun betering. [3] Ze waren talrijk en daarom zou de ban of afsnijding naar verwachting hun doel niet bereiken. [4] Het was niet goed met hen gesteld; ze trokken het gezag van de apostel in twijfel. Eerst wil hij opnieuw door hen erkend worden, zodat zijn woord en roede gewicht zullen hebben. Als hij hen echter in deze gesteldheid had gestraft, zouden ze zich eerder nog meer aan zijn gezag hebben ontworsteld. Dit is duidelijk, naast alles wat nog over de aard van de ergernis of dwaling gezegd kan worden.

(3) Hij dreigt de dwaalleraars met afsnijding, omdat ze leidsmannen en verleiders waren en daarom een strengere behandeling verdienden dan zij die door hen verleid werden, hoewel ze mogelijk even dronken waren van dezelfde dwalingen. Hij dreigt wel, maar houdt de straf een poosje in, niet uit enig respect voor deze dwaalleraars of uit enige toegeeflijkheid, maar omwille van het arme, misleide volk. Voor hun stichting verdroeg Paulus, hoewel de wapens in gereedheid gebracht waren om alle ongehoorzaamheid te wreken. Hij strafte niet, omdat deze mensen, die een vooroordeel hadden over hem en betoverd waren door deze leraars, in die gesteldheid hen mogelijk eerder trouw gebleven waren en Paulus verlaten hadden. Dat zou des te verwoestender voor hen geweest zijn. Daarom wil hij eerst blijken van hun gehoorzaamheid zien. Dus verdraagt hij niet alleen hén, maar ook de dwaalleraars voor een tijd, tot stichting van de gemeente, zoals we kunnen afleiden uit 2 Korinthe 10:6 en 12:19.

(4) Ten slotte werden er soms synodes bijeengeroepen, zoals in Handelingen 15, wat we in andere gevallen niet zien.

[1] Omdat de dwaling nieuw was en waarschijnlijk bij velen in de gemeente in de belangstelling stond. Daarom kwam een vergadering van ambtsdragers bijeen om daarover een beslissing te nemen. Daarna is dat niet meer nodig. Predikanten moeten zich in de leer en de tucht echter aan dit besluit houden. Zo zien we dat Paulus in de brieven aan de Romeinen en de Galaten het besluit van de eerdere synode onderschrijft.

[2] Deze synode werd niet samengeroepen vanwege gebrek aan licht (want elk van de apostelen was onfeilbaar geïnspireerd om daarover een beslissing te nemen). Zo hadden hun woorden meer gewicht. Ook kon het een precedent zijn voor ons.

[3] Het was een voortwoekerende dwaling, die niet slechts één plaats, maar vele gemeenten beroerde. Velen zouden er waarschijnlijk door aan het wankelen gebracht worden. Daarom is een ingrijpend middel nodig.

[4] Er was nu niet slechts licht nodig om te beslissen over leerstellige kwesties, maar ook onderwijs om de mensen erop te wijzen hoe ze zich in zulke tijden moesten gedragen. Aan de ene kant moesten ze de strik van de dwaling mijden en aan de andere kant moesten ze geen aanstoot geven, zoals we kunnen opmaken uit de besluiten van die synode. Daarom moeten mensen in zulke gevallen niet slechts afzonderlijk hun ambtelijke plicht vervullen, maar ook de handen ineenslaan en gerechtelijk of buitengerechtelijk beraadslagen en overleggen over deze dingen van zulk groot en algemeen belang. De kerk is immers één stad en één deegklomp. Daarom kan een klein vuur allen in gevaar brengen en een beetje zuurdesem al het deeg bederven. Door onoplettendheid in één stadsdeel of bij één wachtpost kan de vijand binnenkomen om allen te doden. Daarom kan onderlinge overeenstemming in sommige gevallen nodig zijn. Het is echter niet altijd nodig om rechters bijeen te roepen. Evenmin hoeft iemand de plicht die hij nu vervullen moet, op te schorten, als een dergelijke bijeenkomst niet mogelijk is. Uit deze woorden volgt dat er onderscheid gemaakt moet worden met betrekking tot dwalingen, mensen en gevallen.

Wel of niet verdraagzaam zijn?

Misschien vraagt iemand hoe dit onderscheid gemaakt moet worden. Hoe kunnen we weten wanneer we zonder schuld enige verdraagzaamheid mogen oefenen en wanneer niet? Ik antwoord dat dit inderdaad moeilijk is. We zullen niet proberen om een afdoend en beslissend antwoord te geven voor bijzondere gevallen. Toch menen we dat in dit geval de overdenking van de algemene verschillen en de toepassing daarvan nodig zal zijn.

(1) We zouden onderscheid willen maken tussen de ernst en de duidelijkheid van dwalingen en ergernissen. [1] Zoals Petrus zegt, zijn sommige dwalingen slecht en verderfelijk (2 Petr. 2:1). Ze zijn strijdig met de bijzondere waarheden van Gods Woord en brengen tot snode zonde, zoals de dwaling van de Nikolaïeten. Ze zijn een gevaar voor de ziel van hun aanhangers: niet als andere zonden uit zwakheid, maar vanwege de onderliggende beginselen. Dit geldt voor veel dwalingen en kwade praktijken. [2] Er kunnen ook dwalingen zijn die tegen de waarheid indruisen, maar toch niet schadelijk of geheel onverenigbaar zijn met het fundament. Veel ware heiligen zouden erdoor meegevoerd kunnen worden. Toch zouden ze toegang tot God kunnen hebben en de hemel binnengaan, als ze in die overtuiging zouden sterven. Hiertoe behoren veel zaken waarover

rechtzinnige godgeleerden redetwisten. En er is inderdaad niets waarin geen waarheid of leugen verscholen ligt. Alle dingen zijn echter niet even noodzakelijk en belangrijk.

[1] Tot de eerste categorie behoorde de dwaling die de valse apostelen in de kerk probeerden te brengen. Ze wilden dat in de rechtvaardigmaking de ceremoniële wet naast Christus een plaats kreeg en de zedelijke en ceremoniële werken daarin vermengd werden, zoals afgeleid kan worden uit de brieven aan de Romeinen en de Galaten. Tot de tweede categorie behoorde de twist over vlees en andere zaken, die genoemd wordt in Romeinen 14 en de brieven aan de Korinthiërs. De eerste mag niet geduld worden. Daarom keurt de Heere dat hier af. En in de brieven aan de Romeinen en de Korinthiërs weerlegt en bestraft Paulus hen duidelijk en krachtig, zelfs als dit grote ergernis wekte en ze hem al gauw als vijand beschouwden, omdat hij hun de waarheid zei (Galaten 4). Toch wil hij niet verdragen, omdat een weinig van deze zuurdesem de hele klomp zal doortrekken en zijn arbeid onder hen vruchteloos zou kunnen maken.

[2] Bij dwalingen van de tweede categorie is matigheid vereist. Predikanten zijn niet altijd geroepen om in leer of tucht als rechter te vermanen of te bestraffen. Ik zal niet zeggen dat het soms niet gepast kan zijn om zelfs de kleinste dwaling bloot te leggen. De omstandigheden kunnen deze dwaling ook zoveel ernstiger maken dat het nodig kan zijn om deze voor de kerkelijke rechtbank te brengen, bijvoorbeeld als aanstoot gewekt wordt en er gemakkelijk scheuringen en ergernis kunnen ontstaan, of in soortgelijke gevallen (zo worden er in het besluit in Handelingen 15 verschillende dingen genoemd die op zich niet zo wezenlijk zijn, zoals het eten van verstikte dingen). Toch is het niet zonder meer en altijd nodig dat predikanten zich zeer beijveren om allen te overreden die iets geloven wat bezijden de waarheid is of wat zij niet voor waar houden. Denk aan dingen die niet wezenlijk zijn of die niet direct of kennelijk tot schade zijn van het geloof of tot zedenbederf leiden. Veel minder moeten ze daarom censuur oefenen. Want hierover handelen deze brieven niet. Zie Romeinen 14 en de brieven aan de Korinthiërs: de twist over vlees, het eten van dingen die aan de afgoden geofferd waren en dergelijke. Hoewel dit een goede en een slechte kant had, dringt Paulus toch meer aan op onthouding – en niet op inmenging – in twistgesprekken. Hij verplicht hen niet om altijd het een of het ander te doen, zolang de eenheid en de liefde maar niet verbroken worden. Er zijn dingen die hij niet duldt, maar waarover hij een bindend en ambtelijk oordeel velt. In dezelfde brieven zijn er ook zaken onder de heiligen waarover hij liever geen beslissend oordeel velt, maar waarvoor hij vereffening en wederzijdse verdraagzaamheid zoekt.

(2) Sommige waarheden en gebruiken zijn zo schriftuurlijk dat dit bij het licht van Gods Woord duidelijk kan worden aangetoond aan de onderzoeker die niet bevooroordeeld en vooringenomen is. Er zijn ook dwalingen en ergernissen die daarmee in strijd zijn, wat direct (mogelijk zelfs voor een natuurlijk geweten) duidelijk is. Mensen kunnen om de waarheid heen draaien en met Hymeneüs en Filetus (2 Tim. 2:17) zeggen dat er geen opstanding zal komen, omdat de Schrift over een geestelijke opstanding spreekt, die de gelovige al heeft beleefd. Hoewel veel misleide mensen, die niet van verschil in interpretatie willen weten, in zo'n geval daardoor meegezogen kunnen worden en nog steeds deze dwalingen aanhangen, kunnen deze dingen zelfs aan mensen met een normaal begrip op gezonde schriftuurlijke gronden overtuigend duidelijk gemaakt worden.

Andere zaken kunnen ook waar zijn, en sommigen kunnen ze leren zien door veel gevolgtrekkingen te maken uit de Schrift. Toch liggen ze voor velen niet zo duidelijk. Daarom is er onder mensen, zelfs geleerde en godzalige mensen, verschil in begrip van verscheidene waarheden. De Heere acht het goed zo de verkeerde neigingen van mensen te breidelen en ons te tonen hoe noodzakelijk ootmoed en matigheid zijn, mogelijk zelfs in de kleinste dingen. Dit noemt de apostel twistige samensprekingen (Rom. 14:1), zaken waarin voor velen, tenminste, niet zulk bewijs voorhanden is dat de gewone man overtuigd kan worden of de tegenstrijdige verklaringen van een tegenstander weerlegd kunnen worden. Dit geldt onder andere voor geslachtsrekeningen en andere dingen waarover Paulus aan Timotheüs schrijft. Hij noemt ze eindeloos, omdat er geen vaste grond is waarop we kunnen rusten. De ene vraag roept de andere op. Zo is de theorie, die iets voor de een moet verhelderen, voor de ander net zo aanvechtbaar als de zaak zelf. Mensen kennen ook slechts ten dele, zelfs als ze bijzonder begaafd zijn, zodat een algemene eensgezindheid hierin niet te verwachten is.

Wat dit betreft moeten vermaningen bij de eerste categorie meer bindend zijn dan bij de tweede, waarbij vanwege de handelwijze van de apostelen in de Schrift, ja, en uit noodzaak, verdraagzaamheid vereist is. Wanneer we iets als waarheid beschouwen, duidelijk of betwistbaar, moeten we ons echter hoeden voor vooroordeel, waardoor mensen (naar ze geoordeeld worden) zich al te gemakkelijk laten leiden. Beter is na te gaan hoe de wijzen en geleerden in alle tijden over zulke waarheden doorgaans oordeelden, als er steeds verschil is geweest, maar bij al deze verschillen toch gematigdheid. We moeten evenmin één eeuw of tijd als toetssteen nemen (waarin een punt meer bestreden kan zijn dan in een andere tijd), maar meerdere. Vooral als de argumenten aan beide kanten niet zo overtuigend zijn als de redenen waarmee andere waarheden worden gestaafd

en de Schrift er niet zo uitvoerig over spreekt dat er onder de godzaligen en geleerden in alle tijden algemene overeenstemming is geweest.

(3) We zouden ook onderscheid willen maken tussen dwalingen en hun consequenties of de praktijken die erop volgen. Sommige opvattingen kunnen echt onjuist zijn. Toch mogen en moeten de opvattingen zelf verdragen worden, de consequenties ervan echter niet. In één tijd in één gemeente kan daarvoor meer aandacht nodig zijn dan in een andere, omdat scheuringen, ruzie en verdeeldheid soms volgen op de kleinste dwalingen. En omdat ze altijd ten koste gaan van de stichting, mogen ze nooit, zelfs als er maar de geringste aanleiding is, geheel geduld worden. Want te zeggen dat we van Paulus of van Apollos zijn en daarom te menen dat de één beter preekt dan de ander, is schijnbaar niet zo belangrijk. Als het echter scheuring gaat veroorzaken en verdeeldheid zaait in Korinthe, moet het niet geduld, maar bestraft worden. Zo ook bij het eerder genoemde geschil over vlees. De apostel laakte altijd de ergernis en scheuring die erop volgde, hoewel hij geen beslissend oordeel velde over deze praktijken of enkel vanwege de opvatting vermaande.

Zo kan iemand menen dat de eerste dag van de week niet *door God is ingesteld*. Dit zou misschien geduld kunnen worden. Stuurt hij echter aan op verandering en weigert hij de zondag in ere te houden? Of verbreidt hij deze opvatting tot aanstoot van anderen? Dan is verdraagzaamheid niet geoorloofd. Zo menen we dat verschillende opvattingen en dwalingen aangaande de regering van de kerk door bisschoppen of door de gemeenten, op zichzelf, geduld mogen worden, als ze niet verbreid worden om zo anderen te verontrusten en mee te slepen. Maar als hier in de praktijk op aangedrongen wordt, zodat de gemeente verdeeld raakt en het de voorkeur krijgt boven of gelijkgesteld wordt aan de zuivere regering die in het Woord is ingesteld, moeten ze niet geduld worden. Dan moet de waarheid verdedigd worden. Wat stichting in de weg staat, door een gemeente te scheuren of te beroeren, moet weggenomen worden, in de ene tijd meer dan in de andere, zoals de aanstoot in de ene tijd meer verdeeldheid zaait en de orde en eenheid erger verstoort dan in de andere. Zo zien we dat sommige zaken in dat besluit zijn opgenomen (Hand. 15) voor die tijd, slechts om verdeeldheid en aanstoot te voorkomen, terwijl het leerstuk van de afschaffing van de ceremoniële wet niet zo duidelijk was. Sommige dingen werden wél onder de heidenen, maar niet onder de Joden geduld, zoals de besnijdenis en alle ceremoniën van de wet, die de Joden toch voor een tijd naleefden. De ervaring en het verstand leren dit ook. Zo ook bij Paulus: Ik ben de Joden een Jood geworden; alle mensen ben ik alles geworden. Dit wil niet zeggen dat hij huichelde of lichtvaardig omging met noodzakelijke dingen, maar dat hij zich in geoorloofde zaken aanpaste aan

de verschillende omstandigheden van degenen met wie hij te maken had. Dat geldt zowel voor personen als voor gemeenten.

(4) We zouden onderscheid willen maken tussen zaken en personen. Soms zal het goed zijn een fout of dwaling af te keuren, zoals Paulus de dwalingen van de Korinthiërs en de Galaten laakt, terwijl de persoon zelf niet vermaand wordt. Hij uit wel bedreigingen, maar hij verdraagt hen, om zo niet meer schade toe te brengen door de scheiding die zou volgen dan hij door zijn straf hersteld zou hebben. Zo moet er ook onderscheid gemaakt worden tussen personen. Er zijn mensen die enkel dwalen. Maar er zijn ook mensen die anderen leren dwalen. Daarom zijn ze kettters en scheurmakers. Dit had hun niet verweten kunnen worden als het slechts hun persoonlijke opvatting geweest was. Zij kunnen zich niet beroepen op de verdraagzaamheid die we de eersten moeten betonen.

Er moet ook verschil gemaakt worden in de wijze van verdraagzaamheid. Het is één ding om zonder meer en in alle opzichten iemand te verdragen die is beïnvloed door een dwaling en deze verbreidt. Het is iets anders om *in zeker opzicht* te verdragen, namelijk enkel wat de straf betreft. Wat de mate betreft: iets kan milder gestraft worden en toch niet geheel geduld worden. We kunnen ook pastoraal een zonde of persoon vermanen door de sleutel van de leer, terwijl we niet overgaan tot het oefenen van tucht en censuur. Zo bestraft Paulus in de genoemde tekst de valse leraars te Korinthe, terwijl hij de roede voor een tijd inhoudt. Ook wenst hij dat sommigen in Galatië werden afgesneden, terwijl hij dat toch niet doet. Dit is niet zozeer uit respect voor de persoon van deze leraars als voor de kerk en haar vele leden. Overhaaste straffen zouden mogelijk eerder tot ergernis dan tot *stichting* geleid hebben en dat is het grote doel van de tucht en alle andere inzetten. Daarom zoekt hij eerst hun betering. Opnieuw probeert hij hen te brengen tot de erkenning van zijn gezag. Daarna wil hij de wapens gebruiken die hij gereed heeft om alle ongehoorzaamheid te wreken, als hun ongehoorzaamheid zal blijken (2 Kor. 10:6). Dat wilde hij niet eerder doen, anders hadden zij (omdat ze verknocht waren aan deze leraars) mogelijk met hen zijn gezag betwist. Dan zou het meer tot schade dan tot stichting van de kerk geweest zijn. Dit was alleen zijn motief.

Vanwege deze en dergelijke overwegingen moeten predikanten met christelijke wijsheid bepalen wanneer ze moeten zwijgen en spreken én wanneer ze moeten vermanen en verdragen. Ja, ze moeten vooral waakzaam zijn, opdat de redenen die soms pleiten voor verdraagzaamheid tot stichting van de gemeente, niet zo ruim worden toegepast dat ze onze lauwheid, koudheid en lafhartigheid in de dingen van God voeden. Het is ook zeer noodzakelijk om te beproeven wat de bron van deze matigheid is en of zelfs dan het hart brandt van heilige toorn tegen

deze dwalingen. Aan de andere kant moet oprechte ijver gericht zijn op stichting. Die plicht, het oefenen van de tucht, die God aangenaam is en nuttig is voor de gemeente, moet immers niet Zijn afkeuring opwekken, omdat deze ijver door onze toorn wordt opgewekt en meer tot schade dan tot stichting blijkt te zijn. Enkele voorbeelden daarvan hebben aanleiding gegeven om kwaad te spreken over deze inzet van Jezus Christus aan mensen die altijd op de loer liggen om aan te grijpen wat ze kunnen verdraaien tot schade daarvan. Maar tot slot, zonder op bijzonderheden in te gaan, moeten we altijd oprecht, rechtvaardig en wijs wandelen om zo te kunnen stichten en aan Christus verantwoording te kunnen afleggen van onze taak. Daarbij moeten we oog hebben voor die zaken die het meest dienen tot stichting.

Zaken waarbij geen verdraagzaamheid past

- (1) Maar als de verkondigde leer godslasterlijk is en de fundamenten van het geloof verwoest, geldt deze overweging niet. Dat blijkt duidelijk uit Paulus' optreden tegen Hymeneüs en Alexander (1 Tim. 1:20). Want de ijver voor Gods majesteit en de liefde voor het behoud van zielen (de inhoud van de twee grote geboden van de wet) laten in zo'n geval geen verdraagzaamheid toe.
- (2) Als het tot verderf of schade van de gemeente is en haar bij de goddelozen te schande maakte, is verdraagzaamheid niet geoorloofd.
- (3) Als die zaken de inzetten van Christus geen eer aandoen, maar in diskrediet brengen en daarom ook tot oneer zijn van Hem van Wie deze inzetten zijn, mogen we niet oogluikend toezien.
- (4) Als die dingen de algemene schoonheid, orde en regering van de gemeente in gevaar brengen – die onmisbaar zijn voor de goede naam van de zichtbare kerk – mogen ze niet door de vingers gezien worden.
- (5) Als ze de eenheid en liefde verstoren die er in de gemeente zouden moeten zijn (die bewaard moeten worden en alles wat deze verstoren kan, moet uitgebannen worden), mogen ze niet geduld worden.
- (6) Als ze ergerlijk en aanstootgevend blijken, omdat ze kwaad gerucht brengen over de wegen van de Heere (2 Petr. 2:2), godzalige mensen verdriet doen, of anderen beïnvloeden, mogen ze niet verdragen worden, behalve in sommige omstandigheden, zoals al is gezegd, waarin strikt genomen niet van *verdraagzaamheid* gesproken kan worden.

Aan deze en dergelijke dingen kunnen we toetsen wanneer een dwaling verdragen moet worden en wanneer niet. Hierbij moeten we letten op de aard van de dwaling, de persoon die deze aanhangt en ook de toestand van kerk en leden die gesticht of geschaad kunnen worden door de verdraagzaamheid of

vermaning van zo iemand.

Wat nodig maar onvoldoende is, zal blijken als we overdenken *wat geëist wordt*. Want wat minder is dan vereist, moet tekortschieten en ontoereikend zijn. We moeten onszelf niet alleen van zonde onthouden, maar ook waarschuwen en vermanen om hen die gevallen zijn opnieuw te winnen. Toch is dit niet genoeg als er geen algemeen middel is. Ja, zelfs als het Woord in het openbaar getrouw wordt gepreekt en de *sleutel van de leer* gebruikt wordt, is dat ongenoegzaam, als niet eveneens vermaand wordt door de tucht en de *sleutel van de tucht* wordt gebruikt. En in sommige gevallen zal elke vermaning ontoereikend zijn als niet tot de uiterste trap wordt gegaan. Christus heeft die *sleutel* immers niet voor niets aan Zijn gemeente gegeven in verband met al haar ergernissen. Evenmin zijn mensen te verontschuldigen als ze niet op hun eigen plaats het uiterste proberen te doen. Maar dit zal later duidelijker blijken.

Plicht van ambtsdragers

I. Ik wil nu in het bijzonder spreken over de *plicht* van ambtsdragers en wat van hen, en vooral van *predikanten*, wordt *geëist*. We kunnen daarbij letten op vier aspecten: Ten eerste, wat van de predikanten wordt geëist voor God. Ten tweede, wat ze aan zichzelf verplicht zijn. Ten derde, wat ze moeten doen voor de kudde en de mensen die niet beïnvloed zijn, maar mogelijk wel verzocht worden. Ten vierde, hoe moeten ze handelen met hen die in de strik gevangen zijn, vooral de verkondigers van deze zondige opvattingen.

De eerste twee zijn nauw verweven, daarom zullen we ze tegelijk behandelen.

1. Als zo'n verzoeking over een volk komt en één kudde of meerdere kuddes tegelijk begint of dreigt te beïnvloeden (want het gevaar voor één is het gevaar voor velen in zo'n geval, zoals al is gezegd), moet de predikant eerst opzien tot God, de grote Heerser, zelfs over de dingen die *kwaad* zijn in de gemeenten. En hij moet overdenken of de dingen goed liggen tussen God en hemzelf, vooral in de bediening. Want een dergelijke besmetting bij een kudde treft ten eerste een predikant, omdat de verbreiding daarvan het voortbestaan van die gemeente bedreigt en zijn bediening ijdel dreigt te maken, een bedreiging die in Openbaring 2 geuit wordt tegen de engel van Efeze. Dit gaat altijd gepaard met een geest en een stroom van bitterheid tegen de predikant en vele kruisen, moedeloosheid en kwellingen voor hem. Daarom moet hij ernstig en kalm opzien tot God als zijn tegenpartij. Hij moet niet denken dat zulke dingen toevallig plaatsvinden en uit de lucht komen vallen, evenmin dat ze slechts de vrucht zijn van de verdorvenheid van lichtzinnige mensen. Ze zijn echter van Hogerhand. Anders is het onmogelijk om goed gebruik te maken van een der-

gelijke beschikking. Dit zou de predikant moeten verootmoedigen en ernstig moeten stemmen, opdat God hem niet zou straffen door de zonden van het volk. Als Paulus spreekt over de verdeeldheid en twistgesprekken in Korinthe, zegt hij: 'Ik vrees, dat als ik gekomen zal zijn (...) mijn God mij vernedere bij u' (2 Kor. 12:20,21). Hij meende dus dat hun wangedrag tot zijn vernedering moest dienen. Toch moeten we in het oog houden dat Gods ongenoegen niet vooral gaat over de predikant of de kudde, die altijd zo bestookt en geschud wordt, hoewel er altijd reden is voor verootmoediging.

2. Als de predikant bereid is om Gods hand hierin te zien, moet hij niet alleen naar Hem opzien om raad en leiding in zijn plicht, zonder zich te ergeren aan Zijn voorzienig bestuur. Hij moet echter ook tot zichzelf inkeren en overdenken hoe hij, ook in zijn bediening, heeft gehandeld. Is hij mogelijk niet schuldig voor God vanwege een slechte invloed op de geestelijke kwalen en misdragingen van het volk? Hij moet vooral op deze vier dingen letten:

(1) Is het goed tussen God en hem, wat zijn persoonlijke staat en toestand betreft? Was er gepaste liefde en waakzaamheid toen dat kwaad uitbarstte? Ik geef toe: het kan zijn dat het goed was, zoals bij Job (Job 3:26); toch is het goed dat hij zich onderzoekt. Bij dit alles kan er namelijk gerustheid en onachtzaamheid zijn. Hij zou hierdoor wakker geschud kunnen worden, zodat hij zijn vroegere tekortkomingen ziet.

(2) Een predikant zou dan moeten overwegen of hij zeker is van zijn roeping en vooral van die plicht. Hoewel God hem tot beide geroepen kan hebben, moet hij dat toch onderzoeken. Dan zal hij smaadt met des te groter vertrouwen tegemoet kunnen treden, zoals Paulus doet in de brieven die we al zo vaak genoemd hebben. Dergelijke omstandigheden nopen een predikant daartoe. Wie weet of de goede man niet vanwege de verwachting van een gemakkelijk leven, een rustige woning, eer en de handelbaarheid van de mensen de ene plaats boven de andere verkoos? De Heere beschikt zó tot kastijding om predikanten te leren zich bij hun overkomst alleen te laten leiden door de stichting van de gemeente.

(3) Maar, nog nader, een predikant zou dan moeten onderzoeken of niet mede door zijn toedoen – zonde en verdienste (zogezegd) – die straf over de mensen gekomen is, namelijk dat ze overgegeven zijn aan deze dwalingen. Zeker is dat een predikant gestraft kan worden door een dergelijke straf over zijn gemeente – wat duidelijk blijkt uit de bedreiging aan het adres van de engel van Efeze (Openb. 2), zoals een overheidspersoon gestraft kan worden door een straf die zijn volk rechtstreeks treft. Dat zien we bij David, die de oorzaak van de pest was (2 Sam. 24). Ten eerste, omdat het volk zelf niet onschuldig is. Er wordt dus geen onrecht gedaan. En in de tweede plaats, omdat predikant

en gemeente elkaar zeer na staan, zodat een roede voor de één een roede voor beiden is. Hij moet daarom onderzoeken of hij niet mogelijk een beetje trots of verwaand is geweest op zijn gezag of respect onder hen, hun kennis, nette wandel of vertrouwen op de inzetten, vooral of hij op geen enkele wijze betrokken is geweest bij en bovendien ook te weinig aandacht geschonken heeft aan de beproeving en betering van hun geestelijke staat. Of heeft hij misschien nagelaten te bidden voor hen en hun standvastigheid in de waarheid? Heeft hij te weinig gewaarschuwd of te weinig geijverd voor het gezag van de inzetten en de bediening onder hen? Heeft hij te ongedwongen en te oppervlakkig met hen gehandeld? Is hij ook wel gedrongen door ijver voor Gods eer als andere gemeenten besmet zijn? Heeft hij meegevoeld met deze predikanten en in zulke gevallen de last met anderen gedragen? Of is hij, integendeel, zorgeloos of, mogelijk, zelfs opgeblazen geweest, omdat hij daar zelf vrij van was? Hij moet onderzoeken of hij deze en dergelijke zonden gedaan heeft. Er is immers gerechtigheid en, als ik het zeggen mag, harmonie in gerechtigheid, in het straffen van zulke zonden met zo'n roede. Want vaak als de landarbeiders slapen, komt de vijand en zaait zulk onkruid.

(4) Hij moet onderzoeken of hem geen enkele slechte invloed te wijten is. Heeft hij misschien niet al het mogelijke gedaan en zich beijverd om hen toe te rusten in de fundamentele waarheden, de leerstukken van het Evangelie aan hen uit te leggen en in de preek plichten en voorbeelden te noemen? Of heeft hij nodeloos nieuwsgierigheid gevoed door vragen te stellen of mensen daarnaar te laten luisteren? Heeft hij niet, openlijk of heimelijk, sommige dwalingen op de korrel genomen? Heeft hij niet gelachen of luchthartig gesproken over dwalingen en zonden van anderen in hun bijzijn? Is hij wel trouw geweest in het waarschuwen en vermanen van de eerste afwijkingen of heeft hij de mensen met ijdele woorden en wind en hooi en stoppelen op het fundament gebouwd? Heeft hij hun schuld wel ernstig voorgehouden? Heeft hij hen wel gemaand tot berouw om hun boze neigingen, hen zo aangespoord tot ootmoed, vrees, waakzaamheid, ijver, zodat hun handen gevuld waren met beter werk en ze zich tot Christus wendden om bewaard te worden, zelfs voor deze verzoeking. Deze en dergelijke dingen moet hij onderzoeken, want waar dit gevonden wordt, heeft de predikant in de zonde bewilligd, alsof hij had samengespannen met deze verleiders.

3. Als dit gedaan is, moet de predikant bedroefd zijn over zijn eigen schuld. Dan zal zijn medeleven met de toestand van de hoorders des te dieper zijn.

(1) Eerst moet hij proberen zichzelf te beteren en door Jezus Christus weer vrede met God krijgen.

(2) Hij moet zijn eigen gebreken belijden, zo ook de gebreken van de gemeente. Hij moet voor zichzelf om vergeving bidden, zo ook voor hen die mogelijk hem smaden en vloeken. Toch moet hij niet ophouden voor hen te bidden, omdat onder die straf dit woord hem scherp voor de geest staat: 'Deze schapen, wat hebben die gedaan?' (1 Kron. 21:17).

(3) Hij zou God bijzonder moeten smeken om bekwaamheid om in deze situatie juist te handelen en op Hem moeten vertrouwen. De plicht wordt immers zwaarder. Daarom moet hij God vragen om goede middelen, juist voor deze situatie. En predikanten zouden moeten weten dat hun bekwaamheden, gaven en talenten dit niet kunnen bewerken. Als onze woorden nutteloos zijn voor iemand die niet zo kwalijk gesteld is, wat kunnen we dan doen als iemand zo vooringenomen en kwalijk gesteld is, zonder Gods hulp? Daarom moeten predikanten vervuld zijn met heilige vrees en ijver bij ieder woord dat ze tegen zulke mensen spreken, opdat ze zichzelf niet zullen bedoelen. Dat is tot schade van het werk van de Meester en eerder tot ergernis dan tot stichting van een ellendige ziel.

(4) Niet alleen *kwijtschelding*, maar ook *stichting* moet vurig gezocht worden. Daarom moet hij God gaan smeken om vrucht. Hij moet vragen of God onmiddellijk Zelf wil overtuigen of zijn middelen daartoe zou willen zegenen. Ja, hij zou blij zijn als er een middel geschonken of gezegend zou worden, zelfs in de hand van een ander.

4. De predikant moet *nu* de gewone middelen gebruiken om de dwalingen waaraan zijn gemeente schuldig is, bloot te leggen tot diepe overtuiging van hen die gestruikeld zijn en tot bevestiging van hen die staande bleven. Dat vraagt om ijver hierin en in het preken of bestuderen van de gangbare onderwerpen voor zijn examens. Deze zijn slechts een proeve van bekwaamheden bij theoretische verwijzingen naar dergelijke omstandigheden. Nu moet die kennis vooral in praktijk gebracht worden.

(1) Daarom moet hij streven naar een grondige kennis van de hele geloofsleer en de fundamenten van de christelijke godsdienst. Waarheden hangen zo nauw samen; als we één waarheid geweld aandoen, doen we vele waarheden geen recht. En één dwaling kan veel fundamenten verwoesten. Als een predikant geen algemene kennis heeft van de hele geloofsleer, kan hij niet met vertrouwen een bepaalde dwaling onderzoeken of proberen te verwerpen. Evenmin moet een predikant die mogelijk een tijd lang niet zó gestudeerd heeft, het ongepast vinden om de studie weer op te pakken. Het is immers zijn plicht en het is geen schande te leren wat hem bij de uitoefening van zijn plicht van pas kan komen. En wie weet, misschien heeft dit ook als doel dat predikanten aangespoord

worden om voortdurend de fundamentele waarheden van het Evangelie te bestuderen en te onderzoeken?

(2) Als een wijze arts moet hij dan proberen te ontdekken door welke kwaal zijn gemeente is geïnfecteerd en aangetast. Welke dwalingen hangen ze aan? Welke argumenten hebben gewicht voor hen? Welke verzoeken hebben ze gehad? Door wie zijn ze verzocht? Met welke middelen zijn ze verleid? Enzovoorts. Wat is hun natuurlijke aard? Zijn ze opvliegend of zachtmoedig, trots of nederig? Hoe hebben ze vroeger gewandeld? Wat zijn hun gaven en talenten? Met wie gaan ze om? Wie heeft invloed op hen of wordt door hen geacht? Met behulp van deze en soortgelijke middelen zal hij beter kunnen inzien hoe hij het medicijn moet toepassen en of hij hen zelf moet vermanen of door toedoen van anderen.

(3) Hij moet proberen kennis te vergaren, vooral over deze dwalingen, naast de andere dwalingen waarmee ze besmet zijn. Daartoe moet hij zorgen voor geschikte boeken, spreken met anderen die hem kunnen helpen en zelf uit de Schrift en elders inzichten vergaren, opdat hij onder Gods zegen over zijn inspanningen zelf vrijmoedig over deze dingen kan spreken en anderen kan overtuigen. We moeten opmerken dat de voorgestelde volgorde niet de tijdsvolgorde van de verschillende stappen hoeft te zijn (want in sommige gevallen moet een predikant onmiddellijk verdergaande stappen nemen en andere middelen gebruiken). Het laat zien wat de natuurlijke orde is en welke wegen bewandeld moeten worden, als ze begaanbaar zijn en er gelegenheid is.

Verder is het nodig dat predikanten, vooral in zo'n tijd, streven naar *eenheid* onder elkaar en onder hun kuddes. Want vaak gaan verdeeldheid en verleiding hand in hand. Hierdoor wordt de positie van de verleiders zeer versterkt, terwijl de waarheid en getrouwe predikanten zeer verachtelijk gemaakt worden. Ze kunnen de gemeente niet stichten en hebben geen invloed, zolang deze dwaling niet is weggenomen. Zo zien we dat de apostel in de gemeenten van Korinthe, Galatië en Filippi, waar verleiders hun doelen najaagden en de twist hoog opliep, bijzondere aandacht schonk aan het herstel van de eenheid.

We kunnen dat ook lezen in de levensbeschrijving van Basilius, de grote tegenstander van de arianen. Door een twist met Eusebius, de toenmalige bisschop van Cesarea, was hij genoodzaakt zich terug te trekken omwille van de vrede van de kerk. Valentius, de grote leider van de arianen, en andere arianen achtten dat een geschikte gelegenheid om hun eigen dwaalleer te verbreiden in Cesarea. Zolang er eenheid heerste, was dit vruchteloos. Om dit plan te verijdelen, raadde Gregorius van Nazianze hem terug te keren en samen te werken met Eusebius, het enige medicijn tegen de woekering van die ketterij onder het volk. Dat dezen ze. Beiden vergaten hun persoonlijke grieven omwille van het algemene welzijn,

de kerk werd zo gebouwd en de dwaling zo bestreden dat de eerdergenoemde kettters door die eenheid gedwongen werden hun voornemen op te geven.

Ten derde willen we bezien wat de plicht van een predikant is tegenover zijn kudde in het algemeen (zeker kunnen we – in verhouding – daaruit afleiden met welke toewijding, ernst en ijver de regerende ouderlingen hem in zo'n situatie moeten bijstaan; ze moeten ook samen met hem, elk op de plaats waar hij gesteld is, hun wandel onderzoeken en nagaan, en zich toerusten, zodat ze in zo'n tijd van nut kunnen zijn). We kunnen toch niet ontkennen dat meer dan anders iets bijzonders wordt geëist van de predikant vanwege zijn bediening onder het volk.

1. Wat betreft alle vruchten in zijn wandel en alle plichten in zijn ambt, moet hij bijzonder ernstig zijn en een voortreffelijk voorbeeld geven. Nu is het immers het belangrijkste en het voornaamste dat hun eigen geweten getuigt van oprechtheid, trouw en liefde, tot stichting van de gemeente. In een dergelijke tijd kan dat niet, als het eerste gemist wordt. Want de ervaring leert dat aannemen van dwaling en verlies van ambtelijk gezag samengaan. Houdt hij zijn gezag, dan komt het niet tot afval; of predikanten hebben meer ingang bij de gevallen.

Daarom zouden predikanten zich vooral hierop moeten toelagen, als een belangrijk middel tot stichting van de gemeente. Ze moeten daartoe het volgende nagaan:

(1) Is hun in hun wandel iets ontgaan wat aanstoot kan geven? Dan moeten ze al het mogelijke doen om de aanstoot weg te nemen.

(2) Zijn ze onterecht ergens van beschuldigd? Dan moeten ze bereid zijn om dat op te helderen.

(3) Ze zouden moeten letten op de dingen waarvan zij (gewoonlijk) worden beschuldigd, hoewel mogelijk onterecht, of waarvan de verdorven werelddingen hen gewoonlijk beschuldigen, zoals hoogmoed, hebzucht, zelfzucht, huichelachtigheid en dergelijke. In zo'n tijd moeten predikanten niet alleen deze zonden mijden, maar zelfs de schijn daarvan. Dat is óók *allen alles worden*, als Paulus, opdat hij sommigen zou mogen winnen of behouden (1 Kor. 9). In één woord, een predikant zou zich dan zó moeten gedragen dat elke blik, elk woord, elke daad, elk gebaar, ja, alles wat meer of minder belangrijk is in zijn bediening, zijn gezin, maaltijden, kleding, de toets van de kritiek van de meest nauwgezette en waakzame toeschouwer kan doorstaan, ja, zelfs van strengere en scherpere toeschouwers dan zij.

2. Sommige dingen moet hij vooral aanmoedigen en de gemeente voorhouden.

(1) Ze moeten zich bewust zijn van het kwaad van de dwaling en het gevaar dat hen daardoor bedreigt. Ook moeten ze beseffen hoe listig en sluw de duivel te werk gaat.

(2) De waarheden van het Evangelie moeten hen onderwezen en verklaard worden, vooral wat verdraaid wordt. Dwaling en gevolg moeten zo duidelijk en verfoeilijk mogelijk worden voorgesteld.

(3) Dit moet zo gedaan worden dat ze niet door enige beschouwing afgebracht worden van de vervulling van de belangrijkste plichten van de godzaligheid. Onderzoekende, opwekkende en wezenlijke leerstukken moeten dan bijzonder benadrukt worden, met allerlei krachtige en overtuigende toepassingen, zoals we duidelijk zien in deze bevelen aan Timotheüs en Titus. Aan de ene kant wordt hij gewaarschuwd tegen fabels en ijdel spreking. Aan de andere kant wordt hij opgeroepen al zijn gezag te gebruiken tot overtuiging, aansporing en vermaning, en opscherping tot goede werken en een godzalig leven.

(4) Mensen moeten op alle mogelijke manieren aangespoord worden om strikken en het gezelschap van verleiders te mijden. Dat deden onze Heere en Zijn apostelen ook. Tot geen enkele plicht worden we vaker opgeroepen. Het is waar, soms wordt dit door de mensen verkeerd begrepen. Toch is het de plicht van predikanten om daartoe aan te sporen. Ja, hun wordt *bevelen* dit aan anderen te *bevelen*, zoals we lezen in 1 Timotheüs 4:11 en 6:13; zie ook de bevelen die in deze brieven gegeven worden (Openb. 2 en 3).

(5) In zo'n tijd kan het goed zijn om schriftelijk duidelijkheid te geven over twistzaken en om sommigen in het bijzonder daarvoor aan te wijzen. Want vaak verbreiden kettters deze dwalingen in hun geschriften, zoals we kunnen zien in Jeremia 29:25. Soms is het mogelijk schriftelijk te onderwijzen, als het niet kan door het gesproken woord. Ja, soms kunnen bezwaren genoemd en beantwoord worden vóór mensen vast overtuigd zijn van een bepaalde opvatting. Mogelijk vonden ze het ongepast deze te noemen vóór ze tot deze overtuiging gekomen waren. Hun vooroordeel tegen de waarheid zou dan groter zijn en het zou moeilijker zijn om hen te winnen. En we zien dat de apostelen zo handelden met gemeenten en mensen: ze weerlegden fundamentele dwalingen in *geschrift* én met het *woord* van hun mond en de prediking, en hielden zo de waarheid staande tegen alle kritiek van tegenstanders.

3. In dit alles moet de predikant goed letten op zijn handelwijze: hij moet handelen met ernst, gezag, bedachtzaamheid, liefde, ja, in alles zo dat hij de gemeente ervan kan overtuigen (1) dat het hem ernst is en diep raakt. Daarom moet hij luchthartige en spottende uitdrukkingen mijden. De predikant zou vurig en ernstig moeten zijn, als een vrouw in barensnood, tot Christus een

gestalte in hen krijgt (Gal. 4:19).

(2) Hij moet hen overtuigen van het kwade en zich daarom zo gedragen dat de dwaling even verfoeilijk en hatelijk is in het oog van de mensen als welke ergerlijke zonde ook. Daarom moeten predikanten vooral proberen hun ijver tegen deze zonden op te wekken door ernstige, overtuigende, liefdevolle woorden en hen niet met flauwe grapjes en schimpscheuten over zulke beginselen en personen aan het lachen maken. Want (zoals de heilige Greenham² vroeger zei) dat maakt de zonde slechts bespottelijk, terwijl ze verfoeilijk moet zijn.

(3) Hij moet hen ervan proberen te overtuigen dat hij oprecht het goede voor hen zoekt, hen liefheeft en medelijden heeft met hen die misleid worden. Daarom moet hij zich verre houden van alles wat de gedachte kan wekken dat hij verontwaardigd is over persoonlijke smaad en beledigingen, zijn eigen naam wil hooghouden of lucht wil geven aan zijn bitterheid jegens anderen. Want hierdoor heeft alles wat een predikant kan doen veel minder invloed. En de grote apostel Paulus schrikt er niet voor terug om zich te verdedigen, zijn hartelijke liefde te betuigen, ja, soms God tot een Getuige aan te roepen dat zijn verklaringen oprecht zijn. Dit doet hij vaak in de brieven aan de Korinthiërs en de Galaten, waaraan predikanten in zulke gevallen een voorbeeld kunnen nemen.

(4) Heel hun wandel moet getuigen van liefde, zelfs voor hun tegenstanders. Niets leidt tot meer vooroordelen dan wanneer een predikant vleselijk en driftig wordt geacht. Als ze echter voorzichtig handelen en omgaan met mensen en hun bezit, blijken dat kolen vuur te zijn die hen mild stemmen, zoals de ervaring leert. Hoezeer dit een predikant ook siert, de ijver en verontwaardiging over hun dwalingen mag hierdoor niet gedoofd worden, het mag niet ten koste gaan van de vermaning of hem weerhouden om zijn boosheid te uiten.

We moeten hier op het volgende wijzen: (1) Denk hier en in het vervolg ook aan alles wat gezegd is over de wijze waarop een predikant moet omgaan met ergernissen in de levenswandel en over zijn plicht in een tijd waarin er veel ergernissen zijn. (2) Wat gezegd is over de plicht van predikanten, zal ook – in verhouding – gelden voor regerende ouderlingen in hun ambt. Want ze moeten evenzeer de valse leer weren en tegenstaan als andere ergerlijke praktijken. Bovenal moet het hun streven zijn dat de middelen die door de predikant aangewend worden, hun uitwerking hebben. Daarom moeten ze ook zijn gezag hooghouden.

We komen nu tot de *vierde* stap van de plicht van een predikant, dat is met betrekking tot hen die bevlekt zijn met dwaling (we bedoelen grove dwalingen

2. Richard Greenham, Engelse puritein (1531-1591).

en ketterijen, zoals die in deze verhandeling aan de orde komen). We kunnen deze vier stappen onderscheiden: Ten eerste *ontdekking of onderzoek*, ten tweede *overtuiging*, ten derde *vermaning* en ten vierde *verwerping*.

Wat het eerste punt betreft, de apostel zegt over mensen in het algemeen (1 Tim. 5:24): 'Van sommige mensen zijn de zonden tevoren openbaar, en gaan voor tot hun veroordeling; en in sommigen ook volgen zij na.' Zo komt de dwaling soms vanzelf openbaar en is er geen onderzoek nodig. Toch zullen soms veel verborgen bezwaren ingebracht en gekoesterd worden tegen waarheden die niet erkend zullen worden, hoewel ze in het verborgen gemompeld worden. Ja, soms zullen dwaalleraars proberen hun beginselen en dwalingen te versluieren en te verbergen door vele listen, zelfs als ze anderen proberen te beïnvloeden met hun ketterijen.

1. Daarom is het in zo'n geval noodzakelijk om te onderzoeken welke opvattingen geloofd en verbreid worden en duidelijk te maken hoe dwaas en ergerlijk deze zijn. Want velen zullen de vooronderstellingen onwetend aanvaarden, zonder te beseffen dat ze tot zulke dwaze conclusies leiden. Daarom is het goed de namen en uitdrukkingen die door deze verleiders gebruikt worden, openbaar te maken en de zaak bij de naam te noemen, vooral als het een oude dwaasheid is die opnieuw ingang vindt in een nieuwe jas of onder een ander voorwendsel. Zo laat de Heere zien hoe gruwelijk de dwaling van de Nikolaïeten is door deze te vergelijken met de praktijken van Bileam en Izebel en de overeenkomst ook aan te tonen (Openb. 2:14, 15, 20). Dat zien we ook bij Petrus (2 Petr. 2) en Judas, die valse leraars vergeleken met Bileam, Korach, Dathan en anderen. Zo ontmaskerden zij oude dwalingen, die opnieuw ingang vonden, opdat ze in hun ware gedaante openbaar zouden komen. Want vaak wordt een dwaalleer aangeprezen in een nieuw jasje. Velen voelen zich daartoe aangetrokken als het zo wordt voorgesteld, terwijl ze een afschuw zouden hebben van de oudere dwalingen. Het zijn echter dezelfde dwalingen onder een andere naam. Dit zijn twee listen van de duivel: (1) Hij laat een oude dwaling doorgaan voor een nieuw licht. (2) Daartoe vermomt hij deze in bepaalde opzichten en verandert de naam ervan. En het vereist zeker veel geestelijke kennis om dat te ontmaskeren.

2. We moeten nagaan wie graag gehoor geven aan zulke opvattingen, om zo te ontdekken wie daarmee zijn besmet. Dit moet strekken tot hun betering en tot bestrijding van de kwaal voor deze uitbreekt of heel ernstig wordt. Vaak is iemand aan het begin gemakkelijker te genezen dan later. Komt het openbaar, dan scheidt dat zekere verplichtingen en kan iemand ternauwernood gewonnen worden. Hij zou daardoor zwak, dwaalziek of onstandvastig kunnen lijken. Daarnaast heeft het meer werfkracht als een predikant iemand in het

verborgen bezoekt en probeert te winnen voor het openbaar wordt. Vaak is dit vruchtbaarder dan redetwisten, zoals ons voorgehouden schijnt te worden in die tekst (Galaten 2:2), waar Paulus zegt dat hij eerst in het verborgen het Evangelie verkondigde aan hen die in achting gehouden werden, opdat hij niet enigszins tevergeefs gelopen zou hebben. Daarom menen we dat de namen van mensen die van dwaling verdacht worden, niet overhaast bekendgemaakt moeten worden. Maar in zeker opzicht moet hun ergernis, die wel openbaar is, als het ware verhuld of verborgen worden. Dat zal het gemakkelijker maken om daarop terug te komen.

3. Als er enige terugkeer is, moeten we geduld hebben, zelfs als deze mogelijk eerst niet tot volle tevredenheid is. En de vroegere dwaling zou met alle zorgvuldigheid en ijver begraven moeten worden, alsof die er nooit geweest was, zonder een openbaar onderzoek, tenzij bijzondere omstandigheden tot een andere handelwijze dringen. Want (naast de vermelde redenen) wordt dwaling niet gemakkelijk een openbare ergernis, tenzij we daarin volharden of we anderen daardoor een echt struikelblok voor de voeten werpen. Vaak zal dat eerder weggenomen worden door betering dan door bestraffing van de persoon. Daarom hoeven we, in de veronderstelling dat iemand zich zal beteren, niet zo bang te zijn dat het gevaarlijk is om een dergelijke dwaling niet openbaar te maken, tenzij hij een instrument is geweest om anderen te verleiden of in het geval dat zijn handel en wandel *van tevoren al openbaar* zijn, zoals al is gezegd.

4. Deze stille ontdekking is nodig voor het tot een uitbraak komt. Zo kan de afval van anderen verhinderd worden. Als deze mensen niet gewonnen worden, zouden ze gevaarlijk kunnen blijken. *Zó bekend* zullen ze anderen mogelijk niet tot een strik worden. Zo niet, dan zou dat veel eerder kunnen gebeuren. Vandaar de aansporing: 'Neemt acht op degenen die tweedracht (...) aanrichten (...) en wijkt af van dezelve' (Rom. 16:17).

Blijkt iemand besmet te zijn, dan moeten alle middelen gebruikt worden om hem te *overtuigen*: gesprekken, argumenten en andere middelen die daartoe kunnen leiden. Vooral een predikant moet daartoe bekwaam zijn. Hij moet door de gezonde leer tegensprekers kunnen weerleggen (Titus 1:9) en met zachtmoedigheid onderwijzen degenen die tegenstaan. Deze stap kunnen we vanuit diverse oogpunten bezien: 1. Omdat de persoon hierdoor onmiddellijk gewonnen kan worden, zijn vooral persoonlijke gesprekken nodig, in alle zachtmoedigheid en verdraagzaamheid, zelfs als ze gesmaad en gehoond worden. 2. Hoewel er weinig hoop is om de persoon te winnen, zijn zulke middelen nodig om zijn mond te stoppen en anderen te stichten, zodat hij daardoor geen gelegenheid heeft om anderen te misleiden. Grondige en eerlijke discussies hoeven de per-

soon zelf niet te overtuigen en tot zwijgen te brengen, maar overtuigen wél vaak anderen van de dwaasheid van deze dwalingen en de onredelijkheid van zijn gedrag. En de ervaring heeft geleerd dat zulke gesprekken vaak gezegend zijn, zodat vele anderen de waarheid erkenden en geloofden. Op grond van die tekst (Tit. 1:9) lijkt dat een duidelijke plicht, zelfs als er weinig hoop is op een goede uitwerking bij hen die misleid zijn.

Misschien vraagt iemand: 1. Is een openbaar debat in alle gevallen nodig? 2. Wat moet voor overtuiging gehouden worden? 3. Wat moet gedaan worden als iemand niet zwijgt? 4. Hoe moet dit debat gevoerd worden? We zullen antwoorden aan de hand van enkele verklaringen in willekeurige volgorde, die betrekking hebben op al deze vragen.

VERKLARING EEN: Er zijn tijden en situaties waarin openbare debatten niet volstrekt gemeden moeten worden. Ik zal niet zeggen dat iedereen een dergelijke uitdaging moet aangaan opdat de waarheid niet vertrapt zal worden (evenmin is de meest begaafde daartoe altijd het beste in staat). In het algemeen is dit echter nodig in deze en soortgelijke gevallen: (1) Als de dwalingen in het oog van de mensen nieuw zijn. (2) Als de verbreiders van de dwaling brutaal worden, alsof ze hun daden openbaar durven maken. (3) Als de mensen door verdraagzaamheid en stilzwijgen deze pochers en hun opvattingen mogelijk gaan respecteren. In deze en soortgelijke gevallen is dit nodig tot stichting van de gemeente. Dat blijkt ook uit Titus 1:10-11: 'Er zijn ook vele ongeregelde, ijdelheidsprekers – die ijdel roemen op hun eigen bekwaamheid om standvastig te blijven in hun overtuigingen – (...) welke men moet de mond stoppen.' Dit is de reden waarom predikanten bekwaam moeten zijn om tegensprekers te weerleggen: soms nopen de onbeschaamdheid en ijdelheid van sommige tegensprekers hen daartoe. Om die reden hebben onze zalige Heere Zelf en Stefanus en Paulus vaak twistgesprekken gevoerd in samenkomsten en synagogen. Dit noodzaakt niet iedere predikant om altijd te redetwisten, zelfs niet in een dergelijke situatie. Soms mag het echter aan anderen opgelegd en opgedragen worden. De verdediging van de waarheid en de verwerping van de dwaling kan immers de mond van tegensprekers stoppen, zelfs als niet ieder daaraan deelneemt.

VERKLARING TWEE: Er zijn situaties waarin het niet nodig of nuttig is om debatten te voeren:

(1) Veronderstel dat deze dingen niet nieuw zijn, maar al eerder afdoende weerlegd zijn, mogelijk in andere plaatsen, dichtbij, of niet lang geleden. Dan zou de voortzetting van het gesprek geen enkele waarheid aantonen en verdere of andere plichten mogelijk maken.

(2) U weet dat sommige mensen ijdel en welbewust allen in verwarring pro-

beren te brengen door steeds weerkerende twistgesprekken – zonder enig respect – alsof ze dit tot hun werk en roeping gemaakt hebben. Als we zulke mensen naar hun dwaasheid antwoorden, vermeederen we hun schuld – het ijdel gebruik van de Naam van God – en komen we aan hun wensen tegemoet. Zo schieten we voorbij aan het grote doel, stichting.

(3) Mensen worden onredelijk en geven in hun twistgesprekken blijk van onredelijke tegenstrijdigheid en spot. In zo'n geval moeten we afzien van gesprekken of deze afbreken met verontwaardiging en ijver voor de eer van God, zoals Paulus en Barnabas deden (Hand. 13:45, 46).

(4) Sommige kettters zijn zo zondig en dwaas dat we niet met hen moeten redetwisten, maar hen beter kunnen bestraffen en verfoeien. En daarom zien we in deze brieven (Openb. 2 en 3) dat er niet getwist wordt met de Nikolaïeten, zoals Paulus in andere gevallen doet. Waar echter zulke ongerijmdheden erkend worden, is het niet mogelijk om met rede te overtuigen. Uit zulke opvattingen blijkt de redeloosheid van de mensen.

(5) Als mensen beginselen ontkennen, zoals het gezag of de genoegzaamheid van de Schrift of als ze nieuwe beginselen verkondigen, zoals innerlijk licht, openbaringen, ongezonde geestdrift en dergelijke, of als ze snood en dwaas de Schrift verdraaien en geweld aandoen. Zo spreekt Petrus over sommigen die de duidelijkste betekenissen loochenen en de belachelijkste betekenissen uitdenken. In zulke gevallen is er geen opening voor gesprek, niet alleen omdat dit niet kan zonder spot, maar ook omdat er geen middel is om hen te overtuigen. Het zwaard des Geestes, dat is het Woord van God, doet hun geen nut meer. Zo leerden Hymeneus en Alexander dat er geen opstanding zou komen, omdat die al plaatsgevonden had. Ze waren kundig genoeg om een verkeerde toepassing te maken van de Schrift die zegt dat er een opstanding van de zonde is en dat gelovigen door de wedergeboorte opstaan uit de doden. Welnu, het is zo grof om wat gesproken wordt over de algemene en tweede opstanding toe te passen op deze bijzondere en eerste opstanding dat Paulus niet met hen redetwist, maar deze spotters en schenders van de Schrift veroordeelt. Want het is duidelijk dat ze niet slechts de Schrift of een opstanding loochenden, maar grof en redeloos een verkeerde toepassing maakten. Dit zijn mensen die geen ruimte willen laten voor verschillen, consequenties en diverse betekenissen van woorden en zinnen. Op deze gronden zou de Schrift zichzelf tegenspreken en in geen enkel geval een zeker geluid geven. Het zou leiden tot veel ongerijmdheden. Dit is een godslasterlijke gedachte.

VERKLARING DRIE: We moeten niet denken dat alleen *overtuiging* de tegenpartij tot zwijgen brengt of dat dit alleen bedoeld wordt om met het gebod de

tegensprekers te overtuigen. Want mensen met een verdorven en ongeregelde geest (zoals de apostel zegt) gaan van kwaad tot erger. Ze weerstaan de waarheid, zoals Jannes en Jambres Mozes weerstonden (2 Tim. 3:8). Daarom zijn ze *verwerpelijik aangaande het geloof*. Naarmate ze meer gekweld worden en de banden meer worden aangehaald, roepen ze soms des te luider. Ze willen niet buigen voor de overtuigende waarheid (zoals we zien in Handelingen 6:9-11 en 13:45-46). En ongetwijfeld kon geen van Paulus' tegenstanders met hem twisten. Toch zien we bijna nooit dat ze hun mond houden, hoewel hij hen tot zwijgen maant en werkelijk overtuigt. Toch blijven ze mopperen en tegenspreken. Vaak doet hij er het zwijgen toe en schudt hij het stof van zijn voeten, als zijn argumenten hen niet overtuigd hebben. Dit voortdurende tegenspreken, samen met een vaardigheid in het verdraaien van de Schrift tot hun eigen verderf, is voor hen vaak een *straf* en een *oordeel*, zoals al eerder is opgemerkt. Dit is de vrucht van hun gewaagde en vermetele tegenstand van de geopenbaarde waarheid. Wie zou niet gedacht hebben dat deze tovenaars die Mozes weerstonden, overtuigd zouden worden door zoveel wonderen, zodat ze verder geen tegenstand zouden durven bieden? Toch bleven ze dat doen. Toen gebeurde dat, en later bij Paulus en de andere apostelen ook. Kunnen we dan verwachten dat het nu anders zal zijn? Zegt de Schrift niet dat ze de geest van Jannes en Jambres hebben en als Korach zullen tegenspreken?

Misschien vraagt iemand: 'Wat moeten we dan onder *overtuiging* verstaan? En wat te doen als we iemand voor overtuigd mogen houden, terwijl hij toch het laatste woord wil hebben en zich vrijmoedig op de overwinning beroemt?'

We nemen aan dat al duidelijk is dat *overtuiging* niet verbonden moet worden met erkenning of stilzwijgen van de overtuigde partij. Ja, zij die overtuigd zijn, kunnen door de veelheid van woorden en aanmatigende uitdrukkingen, zelfs velen uit het gezelschap overreden, zoals de Joden Paulus en Barnabas overstemden (Hand. 13:46). Vandaar het gebod (Titus 3:10, 11) dat die ketter verworpen moet worden die de vermaning in de wind slaat en ook bij zichzelf veroordeeld is. Toch kunnen we niet zeggen dat hij vanwege die vermaningen zweeg of stopte met de verkondiging van zijn dwalingen. Dit moeten we daarom voor zeker houden. Zie ter bevestiging 2 Timotheüs 2:25. De betering van tegenstanders, zelfs nadat ze voldoende met zachtmoedigheid zijn onderwezen, is een *misschien*, als iets wat hoogstzelden gebeurt.

Overtuiging moet daarom in iets anders liggen. In antwoord op de vraag wat we voor overtuiging moeten houden, het volgende:

(1) Iemand is zozeer overtuigd en het is zo duidelijk wat waarheid en dwaling is, dat zijn blijvende weerspanning niet als zwakheid beschouwd kan

worden. Dat blijkt vaak uit dwaze, onbeduidende en onredelijke uitvluchten en antwoorden, of als een antwoord zo nietszeggend is dat het verstand en het geweten er geen genoegen mee zouden nemen als hij nuchter en bij zinnen was. Daarom wordt gezegd dat een ketter bij zichzelf veroordeeld is (Titus 3:11), niet omdat zijn geweten hem daadwerkelijk beschuldigt van huichelarij. Zelfs dan zou hij zo misleid kunnen zijn dat zulke beschuldigingen geen doel treffen. Hun geweten is als met een brandijzer toegeschroeid (1 Tim. 4:2). Dit betekent dat er geen diepe inwendige overtuiging kan zijn. We moeten hieronder verstaan dat ze de oorzaak zijn van hun eigen blindheid, omdat ze moedwillig en opzettelijk het licht weigeren en verwerpen als het hun wordt voorgesteld. Hun eigen verderf is niet het gevolg van de nalatigheid van anderen, omdat ze hun niet voldoende licht hebben voorgehouden, maar van hun eigen weerspannigheid, vooroordeel en boosheid.

(2) Ze kunnen overtuigd genoemd worden als iets duidelijk is voor verstandige, ernstige mensen. Zo hebben sommige domme, onwetende mensen geen verontschuldiging voor hun onwetendheid, als ze leven onder middelen die tot zegen zijn voor anderen met gewone gaven. Hoewel ze niets van deze heldere preken, verhandelingen of leerstukken begrijpen, kunnen we met recht zeggen dat het licht voldoende was om hen te onderwijzen en het Evangelie om hen te overtuigen, omdat het anderen tot nut is geweest.

(3) We kunnen zeggen dat ze overtuigd zijn als ze opnieuw spreken, maar hun antwoord niet relevant is; het is slechts een ongerijmde loochening of bewering zonder enige reden. Of ze laten ruimte voor dwaze gevolgen, of ze verkondigen een dwaasheid die mogelijk groter is dan de dwaasheid die ze willen mijden. Ze halen fel uit naar personen en proberen hen in diskrediet te brengen om hun eigen positie te verstevigen. Zo lasterden de valse leraars Paulus onder de Korinthiërs en de Galaten en de Libertijnen Stefanus: ze roddelden over hem en zetten anderen tegen hem op (Hand. 6). Of ze breken in hun antwoorden en debatten uit in lasteringen van God, Zijn Schrift, zijn inzettingen. Zij moeten in zulke gevallen als voldoende overtuigd worden beschouwd en hun weerspannigheid is zondig. Dit kunnen we ook afleiden uit andere plaatsen, zoals Handelingen 13:45, 46. Als ze komen tot moedwillige tegenspraak en spot, willen Paulus en Barnabas niet meer met hen redetwisten. Sommige Joden waren voldoende overtuigd (Hand. 28:24, 25). Hun tegenspraak was echter het gevolg van verblinding van Godswege; zij verwierpen immers het Woord dat anderen voldoende overtuigde. We zien ook dat mensen beginnen te spotten met de grondbeginselen van de godsdienst of duidelijke Schriftplaatsen gaan verdraaien (Hand. 17:32). Zij geven een merkwaardige of ongerijmde verklaring,

zoals we eerder gezegd hebben van Hymeneus en Alexander. Met zulke mensen moeten we niet meer redetwisten. Ze zijn vaak genoeg overtuigd, hoewel zij de waarheid zeer vermetel loochenen. Wat we gezegd hebben over sommige gevallen waarin een openbaar gesprek niet toelaatbaar was, is in dit geval ook van toepassing. Hieruit blijkt immers dat zulke mensen voldoende overtuigd zijn en zichzelf moeten veroordelen.

VERKLARING VIER: Als zo'n debat nodig is, moet dat met veel geestelijke ijver en wijsheid gevoerd worden. Naast alles wat doorgaans in alle gevallen nodig is, moeten we op de volgende dingen letten:

(1) Niet lawaaierig of wanordelijk, omdat Gods Naam zo onteerd en te schande gemaakt wordt. Daarom moeten we zorgen voor orde en eerbied en alles wat daartoe geschikt is. Anders moeten zulke wanordelijke vergaderingen verlaten worden, omdat dit is tot oneer van Gods Naam en niet past bij de waardigheid van een predikant (zoals we zien in Hand. 13:45, 46 en 19:30, 32). Want in zo'n geval is er geen plaats voor stichting.

(2) Worden we daartoe geroepen, dan moeten we dit met zelfverloochening doen. We weten immers heel goed hoe moeilijk de taak is, hoe zwak we zelf zijn en hoe listig onze voornaamste tegenstander is. Daarom moeten we niet bouwen op talenten, gaven of kennis. Evenmin moet dit alleen of vooral gedaan worden met spitsvondige argumenten. In die weg moeten we geen voordeel zoeken. De eenvoudige waarheid moet echter helder, ernstig en ijverig voorgehouden worden om zo het geweten van de betrokkenen en de hoorders te raken. In de prediking zijn het niet altijd de meest scherpzinnige en geleerde verhandelingen die het hart het meest raken. Zo ook in twistgesprekken die het geweten raken: klare taal, die de waarheid met kracht aan het geweten toont, levert vaak het duidelijkste bewijs.

Rufinus vermeldt een opmerkelijk voorbeeld. Het was zo: op het concilie van Nice waren vooraanstaande geleerden uit alle plaatsen bijeengekomen op het gerucht van die vermaarde vergadering. Ook waren er enige grote filosofen gekomen. De voortreffelijkste van hen redetwistte vaak met de grootste geleerden, die hem nooit konden vangen. Hij was namelijk zo gevat dat hij hen als een aal telkens ontglipte door een of andere draai te maken, als de argumenten zeer overtuigend leken. Maar God [stuurde een man] opdat hij zou zien dat het Koninkrijk van God niet in woorden maar in kracht bestond. Een van de belijders, die zeer eenvoudig was en niet begeerde te weten dan Jezus Christus en Die gekruist, zag hoe hij schimpte en zich op zijn eigen spitsvondigheid beroemde. Hij vroeg of hij hem wat mocht zeggen. Anderen wilden dat liever niet, omdat ze wisten hoe eenvoudig de man was en vreesden dat hij gehoond zou worden

door scherpzinnige mensen. Hij hield echter vol en begon als volgt: *Filosoof, in de Naam van Jezus Christus, luister naar deze dingen die waar zijn. Er is één God, Die hemel en aarde maakte, de mens uit het stof formeerde en hem een geest gaf en Die alle zichtbare en onzichtbare dingen maakte. Hij zond Zijn Zoon, geboren uit een maagd, om ons ellendige zondaren van de eeuwige dood te verlossen door Zijn dood en heeft ons het eeuwige leven geschonken door Zijn opstanding en we verwachten dat Hij zal komen als Rechter van alles wat wij doen. Filosoof, gelooft u deze dingen?* Alsof hij niet wist hoe hij dat moest weerleggen, verbaasd was over de kracht van deze woorden en tot zwijgen was gebracht, kon hij slechts antwoorden dat *het zo bleek te zijn en dat hij niets dan de waarheid gesproken had.* Toen zei de oude belijder: *Als u dat gelooft, sta dan op en volg mij naar de kerk en ontvang het zegel van dit geloof.* Daarop wendde de filosoof zich tot hen die met hem waren en de andere hoorders en zei: *O, geleerde mannen, toen de twist met woorden werd gevoerd, bracht ik daar woorden tegenin. Maar toen er geen woorden vloeiden uit de mond van de spreker, maar kracht, konden woorden de kracht niet weerstaan. Evenmin kan de mens God weerstaan. En daarom, als iemand van u voelt wat ik gevoeld heb, laat hij dan in Christus geloven en deze oude man volgen, in wie God gesproken heeft.* Tot zover Rufinus, een verhaal dat onze aandacht verdient.

(3) Bekend zou moeten zijn welke uitgangspunten verkondigd mogen worden en welke regels bindend kunnen zijn. Anders kan alles beweerd of geloochend worden.

(4) Het gewicht en gezag van het predikambt moeten altijd gehandhaafd blijven; de inzetting mag niet verachtelijk worden. Zo moeten predikanten hun verstand, licht, gezag en ambtelijke opdracht van Christus gebruiken als ze handelen met het geweten van de mensen die hun zijn toebetrouwd. Zo doet Paulus ook in zijn twistgesprekken, zelfs als zijn gezag zeer in twijfel wordt getrokken.

De derde trap is *vermaning*, dat wil zeggen als overtuigen vruchteloos blijft, moeten predikanten overgaan tot rechterlijke en gezaghebbende vermaningen, zoals bevolen wordt: 'Verwerp een ketters mens na de eerste en tweede vermaning' (Tit. 3:10). Deze vermaning brengt geen nieuwe feiten voor de beoordeling, dat moet al gebeurd zijn, maar heeft wel de volgende twee redenen: 1. Mede door deze vermaning moet het geweten geraakt worden, dat het licht heeft weerstaan of gedooft. Zo kan onder Gods zegen het licht, dat vroeger veracht werd, ernstiger en eerlijker worden gewogen en beschouwd, omdat in Zijn Naam de vermaning vooral daarom aan hen gegeven wordt. 2. Het is een waarschuwing, een aankondiging van iets ergers wat komen zal als ze de waarheid blijven verwerpen. Zo worden ze bestraft voor die bijzondere zonde voor de slag komt. Onder Gods zegen kan dit hen verootmoedigen en verbreken,

zodat ze zullen proberen de komende straf af te wenden. Of *als* ze hardnekkig blijven, zullen ze zich des te minder kunnen verontschuldigen. Zo is het des te duidelijker dat tot *verwerping* overgegaan moet worden.

Deze vermaning kan in deze drie stappen beschouwd worden:

1. Ze kan plaatsvinden in stilte. Nadat de predikant met de betrokkenen gesproken heeft en hen schuldig bevonden heeft, kan hij hen onderwijzen. Daarna echter, als ze volharden, kan hij hen ook vermanen in de Naam en het gezag van Jezus Christus, wat zwaarder weegt dan de vermaning van een ambteloze broeder.

2. Deze vermaning kan ook gegeven worden door een kerkelijke rechtbank, als de betrokkene voor hen gebracht is. Daarbij gebruiken zij hun gezag als rechter om zo iemand te overtuigen van de boosheid van zijn weg en van de noodzaak om daar nu berouw over te betuigen, wat de priesters en de Farizeeërs ten onrechte deden op zondige en zeer gruwelijke wijze (Hand. 4:5). Toch is duidelijk dat er – in het algemeen – een dergelijke vermaning is.

3. De derde trap is in het openbaar voor de gemeente (nadat de eerdere trappen niet tot het gewenste doel hebben geleid). De zondaar wordt ernstig en in het openbaar vermaand voor de gemeente. Met deze trap (1) moet het welzijn van de betrokkene beoogd worden. Nu moet beproefd worden of de vermaning van ambtsdragers én gemeente (die naar verondersteld wordt, zich bij deze vermaning aansluit) mogelijk gewicht heeft. (2) Het is nuttig voor het volk om hen tegen zo'n kwaad en zo iemand te beschermen. (3) Als dit vruchteloos blijft, is deze mens niet te verontschuldigen. Zo worden allen ervan overtuigd dat het rechtvaardig en noodzakelijk is om verdere stappen te nemen en zal het oordeel des te meer door allen gerespecteerd worden. Dit is, naar we denken, de vermaning die bedoeld wordt in Titus 3:10 en is de openbare vermaning waarover gesproken wordt in 1 Timotheüs 5:20.

Bij het geven van deze vermaningen moeten we op de volgende dingen letten:

1. Het moet niet met grote haast gebeuren, tenzij zijn drang en ijver om anderen aan te tasten dat noodzakelijk maken. In dat geval mag het geen uitstel lijden.

2. De vermaning – in alle trappen – moet zo gegeven worden als een inzetting van Christus past. Dat moet tellen.

3. Er moet verschil gemaakt worden tussen het geven van een vermaning en het aangaan van een debat om meningen uit te wisselen. Daarom hoeft een vermaning net zo min nagelaten te worden omdat de betrokkene afwezig is, als een waarschuwing of dagvaarding uitgesteld hoeft te worden. En aan de andere kant, als de betrokkenen aanwezig zouden zijn en zichzelf zouden tegenspreken

en tegenwerken, is het niet nodig of passend om opnieuw een twistgesprek aan te gaan, omdat dat geen werk is voor dit moment. Zij die voldoende pogingen tot overtuiging hebben weerstaan, moeten echter met gezag vermaand worden. Het gewicht van de vermaning moet op hen blijven, en dat zou minder drukken als het gesprek hervat werd.

Het vierde, wat volgt op vruchteloze vermaning, is *verwerping*: 'Verwerp een ketters mens' (Titus 3:10). Deze verwerping is hetzelfde als *excommunicatie* of *overgeven aan de satan* (1 Tim. 1:20). Wat dit betreft, zijn deze zaken duidelijk:

1. Een man die een ketter blijft, mag en moet verworpen en geëxcommuniceerd worden, net als bij elke andere grove ergernis gedaan zou worden.

(1) Want het gebod in de aangehaalde tekst is duidelijk: Verwerp een ketters mens. Dat is: werp hem uit de gemeenschap van de kerk en geef hem over, zodat hij verder van middelen tot stichting verstoken is. In 1 Korinthe 5:13 wordt dit aangeduid als het wegdoen van de boze uit ons.

(2) Het voorbeeld en het precedent zijn duidelijk (1 Tim. 1:20).

(3) Gehoorzaamheid aan dit gebod wordt aanbevolen, zoals in Efeze (Openb. 2), nalatigheid en het verdragen van valse leraars in de gemeente zeer scherp bestraft, zoals in de brieven aan Pergamus en Thyatira.

(4) Hier geldt ook wat doorgaans grond is van ergernis en tucht en reden voor de uitoefening daarvan in enig geval. [1] Want het is zeer aanstootgevend. [2] Het is schadelijk voor de gemeente. Tucht, en vooral die straf, is ingesteld om het kwaad en de ergernissen uit de gemeente weg te nemen. Deze redenen zijn al eerder duidelijk gemaakt. Daarom volgt hieruit duidelijk dat deze straf aan zulke mensen moet worden opgelegd. Om dit nog meer te verhelderen, zullen hieronder enkele vragen beantwoord worden.

(1) Misschien vraagt u: Wat te doen als de betrokkene godzalig is of daarvoor gehouden wordt?

ANTWOORD: Ik zal niet zeggen hoe onwaarschijnlijk het is dat iemand die echt genade ontvangen heeft, een dienstknecht van satan zal zijn. Daarover hebben we al gesproken. Maar als dat zo zou zijn, als een bekeerde man aanstoot geeft, moet dan niet dezelfde remedie gebruikt worden tot welzijn van de gemeente? Wat Paulus leert in Galaten 1:8, 9 neemt alle twijfel weg: 'Al ware het ook dat wij, of een engel uit de hemel, u een evangelie verkondigde buiten hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt.' En om geen enkele ruimte te laten voor discussie, zegt hij dit nog eens: 'Indien u iemand een evangelie verkondigt buiten hetgeen gij ontvangen hebt, die zij vervloekt.' Als Paulus niemand uitsluit, ook zichzelf niet en evenmin een engel uit de hemel, wie kan dan uitgesloten zijn? We vergissen ons hierin; we beschouwen excommunicatie niet als een inzetting

van Christus, onder zijn zegen nuttig tot verootmoediging en betering van een zondaar. Als we excommunicatie echter beschouwden als heilzaam op zichzelf, zouden we er niet zo over denken. Want als we 1 Korinthe 5 vergelijken met 2 Korinthe 2, zullen we zien dat voltrekking van de straf beter was voor de geëxcommuniceerde dan het afzien daarvan.

(2) Misschien vraagt u: Wat te doen als de betrokkene geen lid is van een bepaalde gemeente en toch anderen besmet?

ANTWOORD: Dit kan niet afdoende zijn om hem uit te sluiten van censuur.

[1] Hij is immers lid van de katholieke kerk. Daarom moeten straffen hem op enige manier kunnen treffen. Anders zou hij, als hij zich niet bij enige gemeente wilde voegen, lid van de kerk zijn en toch niet onder censuur gezet kunnen worden. [2] Hij zou bij een nette levenswandel aanspraak kunnen maken op de voorrechten in een bepaalde gemeente, omdat hij lid was van de katholieke kerk. Het lijkt mij daarom dat hij, naar evenredigheid en de wet van de tegenstellingen, ook door ouderlingen gestraft moet kunnen worden, als hij door zijn wangedrag de gemeente aanstoot geeft. [3] De gemeente van Efeze (Openb. 2) heeft degenen die zichzelf voor apostelen uitgaven, gerechtelijk onderzocht en gestraft. Waarschijnlijk waren zij vreemdelingen, die onder die titel bij hen binnenkwamen en dus niet als leden van de gemeente beschouwd konden worden. En inderdaad: om de leden van die gemeenten te stichten en hen te bewaren voor de schade die door misleiders kan worden toegebracht, is het niet minder nodig dat ze ergens in een gemeente of door vele gemeenten in kerkelijke rechtbanken gestraft worden. Ten minste moeten ze een openbaar kenmerk en kenteken krijgen om anderen te waarschuwen dat ze hen moeten mijden. Zo kunnen Romeinen 16:17, 18 en 2 Thessalonicenzen 3:14 uitleggen. Hier wordt gesproken over mensen die ijdele dingen doen en leeglopers zonder een zekere roeping of ambt.

(3) Misschien vraagt u: Wat te doen als de overheidspersonen in hun positie niet meewerken of als de zaak zo loopt dat ze zich aan de uitspraak van dat oordeel ergeren?

ANTWOORD: Dit vereist misschien meer wijsheid, ijver en voorzichtigheid, maar mag de voortgang niet verstoren. [1] De ban is een instelling die door Jezus Christus is ingezet tot stichting van Zijn gemeente, net als de prediking en de bediening van de sacramenten. [2] Dezelfde vraag zou gesteld kunnen zijn in de eerste eeuwen. Toen sneed Paulus zondaren af door de ban en de Heere bestrafte nalatigheid hierin (Openb. 2). Toen was er geen medewerking van het burgerlijke gezag. [3] Ja, in deze gevallen schijnt dit het meest noodzakelijk. In zo'n geval staan de grootste vijanden van kerkelijke tucht de kerk toe om

haar leden te straffen. [4] De uitwerking van deze straf hangt niet af van het burgerlijke gezag, maar van Christus' instelling. Dit moet gewicht hebben, wat overheidspersonen ook doen. [5] We zullen zien dat de kerkvaders voor deze zaak zelfs het martelaarschap riskeerden. Als goddeloze keizers hun verboden om arianen en andere ketters te excommuniceren, deden ze het toch. Door te bedenken wie ze als opvolger wensten, vóór ze het vonnis velden, verklaarden ze dat ze bereid waren om voor deze zaak alles te lijden wat volgen zou. Sommigen van hen hebben dat ook onmiddellijk met lijden moeten bekopen.

2. Hoewel een ketter verworpen moet worden, is er een tweevoudige beperking in die tekst die onze aandacht vraagt (Tit. 3:9).

(1) Niet ieder die dwaalt, moet zo behandeld worden. Hij moet echter een ketter zijn. Dat betekent het volgende: [1] De dwaling waarin hij volhardt, is schadelijk en verwoestend. [2] Hij verbreidt deze daadwerkelijk en verwoest zo de kerk door de leer te vervalsen, de orde te verstoren, de eenheid te verbreken of op een andere manier de wijnranken met jonge druifjes te beschadigen. [3] Hij volhardt in dat kwaad.

Het is waar dat soms minder erge dwalingen om hun uitwerking en andere verzwarende omstandigheden niet meer verdragen kunnen worden. Daarom moet dan dit oordeel geveld worden, zoals ook bij kleinere ergernissen in de levenswandel. Toch denken we dat de oorzaak van een dergelijk vonnis eigenlijk een grovere dwaling moet zijn en niet een dwaling die als zwakheid beschouwd kan worden (veel godvruchtige, ernstige, onbevooroordeelde mensen kunnen ook zo dwalen). Daarom vinden we dat een beslissing hierover genomen moet worden op basis van de kenmerken die al eerder aangegeven zijn.

(2) We zien ook de volgende beperking: deze verwerping moet niet overhaast zijn, maar pas volgen na afgewezen en verachte waarschuwingen. Als een waarschuwing dus wordt aangenomen en hierin aan de kerk gehoor gegeven wordt, moeten er geen verdere stappen genomen worden met betrekking tot dit vonnis. [1] De beperking is immers duidelijk. [2] De reden is helder. Als het mindere voldoet en leidt tot betering van de persoon en het wegnemen van de ergernis uit de gemeente, wat is er dan nog meer nodig?

3. Misschien vraagt u: 'Wat moeten we beschouwen als een afdoende en doeltreffende waarschuwing? En hoe moeten mensen daarover oordelen en daarin handelen?'

ANTWOORD: Er is onderscheid in genoegdoening of vrucht op een vermaning: ze kan volkomen of slechts gedeeltelijk zijn.

(1) Volkomen genoegdoening wil zeggen dat de persoon volkomen overtuigd is van zijn kwaad. Hij verbreidt zijn dwaling niet langer en geeft geen aanstoot

meer in de toekomst. Bovendien breekt hij uit droefheid volkomen met deze zonde. Ook wil hij anderen stichten door een gepaste bekentenis.

(2) Anderzijds spreken we over gedeeltelijke genoegdoening of vrucht, als deze niet volkomen, maar evenmin geheel vergeefs is. [1] Veronderstel dat iemand niet gebracht wordt tot een volkomen verwerping van zijn dwalingen, maar toch belijdt dat het verkeerd was om ze te verbreiden en de gemeente daarmee te beroeren en daarna belooft zich van dergelijke ergernis te onthouden. [2] Stel u voor dat iemand overtuigd is van de grovere dwalingen, deze verwerpt en zijn gewetensbezwaren kenbaar maakt. Desondanks volhardt hij in andere dwalingen.

We zouden ook onderscheid willen maken tussen hen die geheel of gedeeltelijk genoegdoening geven. *Of* hun oprechtheid blijkt uit hun vergaande genoegdoening en hun bekentenissen; ook zijn ze onderdanig en willen graag onderwezen worden. *Of* het gemis van oprechtheid blijkt uit hun optreden; ze wachten slechts op een gelegenheid om terug te keren tot hun uitbraaksel.

Nu de toepassing: [1] Als deze genoegdoening volkomen is, ligt het duidelijk. Geen enkele nieuwe stap moet gezet worden. En dat niet alleen, maar deze persoon moet weer delen in de kerkelijke voorrechten.

[2] Bij een gedeeltelijke genoegdoening van de eerste categorie kan het voldoende zijn om de zaak voor een tijd te verdagen en de betrokkenen te laten blijven onder de middelen in de kerk, zolang ze hun belijdenis niet loochenen. Toch is dit onvoldoende om hun vrije toegang te geven tot alle kerkelijke voorrechten, alsof de ergernis geheel was weggenomen.

[3] Waar slechts sprake is van genoegdoening van de laatste categorie, voorgewend en geveinsd, kan een kerkelijke rechtbank genoopt zijn de bewijzen van deze huichelarij te onderzoeken. Wellicht is een korte opschorting in die periode gewenst. Dit mag echter geen belemmering zijn voor het uitspreken van een oordeel, opdat de schade die deze huichelaar aan de kerk wil toebrengen, niet verergerd zal worden. Hierbij zijn de redenen tegen en de kenmerken van huichelarij aan de orde, waarover gesproken is in het kader van ergernissen in de levenswandel.

[4] Volgt op de vermaningen schijnbaar geen enkele genoegdoening? Dan moet hij die de vermaningen veracht, afgesneden worden. Hij heeft een slechte invloed en is niet geschikt voor gemeenschap met de kerk. Kerkelijke voorrechten en inzettingen kunnen hem niet tot zegen zijn. In één woord, vanwege zijn ergernis en weigering te buigen onder Christus' inzettingen, moet hij geëxcommuniceerd worden en uit het zichtbare Koninkrijk van Christus geworpen worden als een verstotene. Dit moet met zoveel plechtigheid, ernst, medeleven en gezag gedaan

worden dat het kenbaar is als een inzetting van Christus en een indruk van Zijn gezag en majesteit nalaat bij alle getuigen daarvan.

4. Misschien vraagt u of een predikant verder nog een plicht heeft jegens zo iemand, nadat het oordeel is uitgesproken.

ANTWOORD: In strikte zin ligt hij niet onder herderlijke zorg, omdat hij geen lid is van Christus' zichtbare kerk, tenminste niet zoals leden vallen onder het gewone toezicht. Toch denken we:

[1] Dat de predikant God voor hem moet blijven bidden (tenminste in het verborgen), of hij uit de strik verlost mag worden. Dit is immers het laatste medicijn voor hem, dat ten leven of ten dode zal blijken te zijn? Daarom moet Gods zegen daarover gevraagd worden. En het is toch natuurlijk dat een zachtmoedige predikant, die dorst naar de zegen, God daarom smeekt?

[2] Hoewel we geen enkele ingang hebben, moeten we toch wachten op een gelegenheid om zijn welzijn te zoeken en áls die komt, moeten we er goed gebruik van maken.

[3] Daarom: hoeveel verontwaardiging we ook uiten over zijn wegen en dwaalingen, opdat anderen ze zullen verfoeien, we moeten toch liefde tonen voor de persoon. Zo nodig moeten we in zijn behoeften voorzien, vooral als hij in moeilijkheden geraakt. We moeten echter zoveel afstand bewaren dat de straf even zwaar blijft wegen, zowel bij hen als bij anderen. Dit is de beste manier om hun achterdochtige misvattingen en vleeselijke gedachten over predikanten weg te nemen. Zo kunnen ze hen weer tot stichting zijn. Sommige voorbeelden hiervan worden vermeld in het leven van Musculus. We lezen over zijn genegenheid voor hen die zeer ernstig dwaalden, als ze in nood waren en scherp veroordeeld werden door de overheid. God heeft dit ten slotte willen zegenen tot hun betering. Dit is gepast: overheidspersonen moeten streng en predikanten liefdevol zijn. En dit is een van de kwaden en strikken waartoe die wrede verdraagzaamheid leidt (want dit is inderdaad wreed voor ellendige zielen, het wordt hun tot een strik): men vindt de overheid barmhartig en de ijverige predikant wreed. Zo kunnen ze *niet* meer gesticht worden door de een en *wel* naar believen zondigen door de toegeeflijkheid van de ander.

De plicht van overheidspersonen

II. Ten tweede willen we over deze medicijn het volgende zeggen: Wordt er iets van de *overheidspersonen* geëist, in hun positie? Zo ja, wat wordt door het Woord van God geëist om zo'n vloed te stelpen en zo'n plaag weg te nemen? We willen hier niet zo diep op ingaan als op het eerste punt. Toch is het goed om er iets over te zeggen. Wie weet of het niet ter hand gesteld zal worden aan

een overheidspersoon die graag wil horen en weten wat zijn plicht is. Die zullen we verduidelijken in twee verklaringen.

VERKLARING EEN: God heeft overheidspersonen geen ambtsdragers gemaakt en hun de kerkelijke regering van Zijn gemeente niet toevertrouwd. Toch staat Hij hun toe en roept hen om hun maatschappelijke gezag in zeker opzicht te gebruiken ten goede voor Zijn Kerk in kerkelijke zaken, net als in maatschappelijke kwesties. Voorziet de overheid het volk niet van predikanten? Zorgt ze niet voor het onderhoud van hen en anderen, zonder wie de kerk niet kan bestaan? Zorgt ze niet voor ambtsdragers en voorziet ze haar niet van alles wat nodig is voor haar dienst? Dan blijft ze in gebreke en vervult ze haar plicht niet. Want de Heere laat gemeenschappen stichten en overheidspersonen aanstellen ten dienste van dat grote doel: *de mensen moeten God verheerlijken en zich in Hem verheugen*. Zeker, dit moeten overheidspersonen zich ten doel stellen, ieder in zijn eigen ambt, en dit moeten ze proberen te bevorderen onder hen tot wier welzijn zij regeren. Dit zien we duidelijk bij alle regeringen en rijken die de Heere Zelf onmiddellijk heeft ingezet. Overheden moesten in het bijzonder de inzettingen zuiver houden en weren wie de inzettingen verontreinigde. Dit wordt ook duidelijk verwoord in de zedelijke wet. Uit eerbied voor de Heere moesten meesters er evenzeer op toezien dat hun knechten op de sabbat niet werkten, als ze de hele week toezicht hielden op hun werk voor zichzelf. Deze geboden worden naar de volgende regels uitgelegd: een heer hoort zo te handelen jegens hen over wie hij macht heeft vanwege zijn positie, als alle overheidspersonen jegens degenen over wie zij ambtshalve gesteld zijn. Waar één voorbeeld genoemd wordt, worden alle soortgelijke geboden daarin ook begrepen. Omdat meerderen toezicht moeten houden op de naleving van de inzetting, de sabbat, geldt dat ook voor alle andere inzettingen. Ja, eveneens wordt erkend dat wat in één gebod wordt gezegd over die reikwijdte ervan, van alle geboden moet gelden. Daarom rust op meerderen de plicht om ervoor te zorgen dat hun minderen Gods inzettingen met betrekking tot al Zijn geboden naleven. Zonder twijfel geldt dit de plichten van de tweede tafel. Toch wordt dit nergens zo duidelijk gezegd over de eerste tafel. De gangbare verklaring is dat beide tafels van de wet aan de hoede van de overheden zijn toevertrouwd. Dit wordt afdoende bewezen door veel godzalige en geleerde mannen en we hoeven er niet dieper op in te gaan. Want geen enkele overheid zal gemakkelijk haar eigen gezag in twijfel trekken; zij zal doen wat gepast is. De vraag is enkel wat dat is.

VERKLARING TWEE: Als de dwaling zich verbreidt, is het niet de taak van de overheid om slechts toe te zien op orde, vrede en onrecht in de maatschappij.

Ze mag niet *toelaten* dat één of vele dwalingen zich ongehinderd verbreiden of de verbreiding daarvan door aanhangers *dulden*.

1. Zulke dwalingen zijn immers *boze werken* en de verbreiders daarvan *kwaaddoeners*, die zeer veel schade aanrichten in de gemeente (Gal. 5:20; 2 Joh. 2).

2. Overheden moeten alle kwaaddoeners, zonder onderscheid, vrees inboezemen. Ik geloof dat het geweten geen grond voor rust zal hebben in de dag van het oordeel, als het zwaard voor hen – hoewel niet voor kwaaddoeners – tevergeefs gedragen wordt. De Heere heeft in hun taak dit onderscheid immers niet aangebracht.

3. Zij moeten ijveren voor de eer van Hem Die hun meerdere is, zodat Zijn Naam niet gelasterd wordt. En kan dit geduld worden, tenzij we zeggen dat mensen vrij zijn om de Naam van God te lasteren, Zijn waarheid te verdraaien, Zijn inzettingen te schande te maken en Zijn Naam naar eigen goeddunken ijdel te gebruiken? Zou iemand met het hoogste gezag ervan gediend zijn als een lagere ambtenaar of gezagsdrager van een stad of provincie zijn onderdanen de vrijheid gaf om zo jegens hem te handelen? En is er net zo'n afstand tussen de hoogste gezagsdrager en een lagere overheidspersoon als er is tussen de majesteit van God en het hoogste gezag op aarde? En als Hij tussen Hem en hen naar hun eigen mond oordeelt en hen meet met de maat waarmee zij anderen meten? Wat dan?

4. Zijn ze er niet om het welzijn van het volk te zoeken? Is er enig goed dat gelijk is aan hun geestelijk welzijn? Heeft dat grotere vijanden dan verleiders? Daarom geloven wij dat het doel en oogmerk van hun ambt niet kan zijn dat de overheid toelaat en oogluikend toeziet op de verbreiding en verkondiging van dwalingen die zielen kunnen verwoesten en de zichtbare kerk verstoren. Zou een dwaling zich zeer wijd verbreiden (zoals de roomse leer en enkele andere grove dwalingen in sommige andere plaatsen in de wereld), dan zou er geen zichtbare kerk meer zijn. Mensen kunnen het daarentegen niet aan hun eigen vlijt toeschrijven als dit anders is. Bandeloosheid kan de inzettingen te niet maken en daar gruwelen voor in de plaats stellen. De bediening, sacramenten, tucht en prediking worden geheel weggenomen en dat alles met een beroep op het geweten. Zulke verleidingen zijn er in de wereld geweest. Als ze onder een heel volk verbreid worden door het stilzwijgend toezien van de overheid, zodat er geen helen meer aan is, zou het dan verheugend en aangenaam voor haar zijn (als ze een geweten heeft) om te zien dat het volk onder haar gezag in zo'n toestand verkeert? En als mensen met een beroep op hun geweten loochenen dat de overheid door God is ingesteld? Als ze zeggen dat zij uit dat ambt gezet worden omdat het onwettig zou zijn om haar te gehoorzamen? Wat dan? Zou

hun geweten hen niet dadelijk zeggen dat zij anderen niet weerhouden hebben van kritiek op deze instellingen, waarin het zozeer gaat om de eer van God en het heil van zielen? En dat het daarom rechtvaardig is dat God hen toelaat om zich ook tegen die inzetten te keren, waarin het vooral om Hem gaat? En we zien inderdaad niet zelden dat zij die eerst kritiek uitten op kerkelijke inzetten, zich ten slotte (alsof het eerste hen daartoe bewoog) ook tegen maatschappelijke inzetten (zogezegd) keren. En is het een wonder? God billijkt het ene toch net zo min als het andere?

Misschien zegt u: wat gezegd is in het leerstellige gedeelte en over deze schriftplaatsen (Openb. 2) – dat dwaalleraars verboden moet worden hun dwalingen te verkondigen – geldt toch voor predikanten en ambtsdragers en niet voor de overheid?

ANTWOORD: 1. Brengt u als overheidspersoon dit bezwaar te berde? Leg uw hart dan de vraag voor of wat zo ergerlijk is voor predikanten en ambtsdragers – *dulden* dat verdorven mensen dwalingen verkondigen – aangenaam en prijzenswaardig zal zijn voor overheidspersonen, als Christus Jezus zal komen om beiden hierover te oordelen? Of zal de grote Rechter, als Hij predikanten zal veroordelen vanwege hun *verdraagzaamheid* in zo'n geval, de overheid naar een andere regel vonnissen? Of is het waarschijnlijk dat Christus, uit liefde voor Zijn Kerk, onvoorwaardelijk eist dat predikanten, overeenkomstig hun ambt, dwaalleraars niet dulden, maar weren en hen niet *toelaten* om Zijn knechten te onderwijzen en te verleiden en dat diezelfde Heere, tot welzijn van Zijn Kerk, de overheid zou gebieden hen te *verdragen* en in stand te houden.

2. Overdenk of de gronden en redenen waarom deze plicht op predikanten rust, niet evenveel en naar evenredigheid gelden voor alle mensen, op hun eigen plaats. Samengevat zijn de redenen immers liefde tot God en liefde tot de stichting en het heil van anderen. Dit is de kern en de vervulling van de zedelijke wet.

3. Zijn deze twee in de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament of in de geschiedenis daarna niet altijd verbonden geweest: de gezagsdrager die het meest wordt geprezen en die het meest ijvert tegen dwaalleraars? De vaders van vroeger mochten hun kinderen niet sparen (Deut. 13) en niet toelaten dat ze anderen leerden of verleidden tot oneer van God en gevaar voor de ziel. En kunnen we zeggen dat zielen nu minder kostbaar zijn en dwalingen minder besmettelijk of gevaarlijk? Of verdienen deze zaken, die de eer van God en de stichting of het verderf van zielen betreffen, nu in de dagen van het Evangelie minder aandacht dan vroeger?

4. Wordt in het boek *Openbaring* niet met afkeuring gesproken over het toestaan van de Antichrist om zielen te misleiden? En worden de mensen door wier

toedoen *dat beest* zal worden verdelgd en weerhouden van het verderven van de aarde, niet vooral daarom geprezen? Welnu, in de taal van de Schrift zijn alle verleiders en misleiders de antichrist. Ze worden geleid door dezelfde geest en strijden samen voor hetzelfde doel, tegen het Koninkrijk van Christus. Kan er daarom enige reden zijn voor een dergelijk verschil, als de Heere dat onderscheid niet heeft gemaakt?

5. Kan oprechte ijver ons dringen om Gods Naam te laten onteren, terwijl elke smet op onze eigen naam ons zozeer raakt? Want *of* waarheid en dwaalleer moeten middelmatige zaken zijn, zodat God in de een niet meer onteerd wordt dan in de ander. Dat gaat echter lijnrecht in tegen alles wat Hij over Zichzelf zegt in de Schrift en hierop zullen we, naar mijn mening, in de oordeelsdag niet kunnen pleiten, als Hij Zichzelf zal wreken op zulke verleiders. *Of* mensen moeten geen aandacht schenken aan wat Hem onteert, zelfs als ze veel middelen hebben om dat te verhinderen. En zou een geweten dat hier ernstig over nadent, niet geprikkeld worden uit liefde tot God, Wiens eer wordt gekrenkt, en vanwege het heil van veel zielen die door zulke middelen in gevaar gebracht en verwoest worden? Dringt dit niet tot het voorkómen van de vele ergernissen die wel moeten volgen op zulke kwaden en de vele moeiten, twisten, jaloezieën en scheuringen die zullen komen in families, gemeenten, steden en volken? Ja, ook van de grote schade die de gemeenschap zal lijden door onderlinge ergernis van haar leden, omdat velen ongeschikt worden voor openbare ambten en verschillende belangen en tegenstrijdige beginselen in één lichaam gekoesterd worden tot schade van de goede, publieke zaak. Als hierdoor de ijver en het geweten van de betrokkenen niet geprikkeld worden, wat kan en zal dan nog wel prikkelen?

Misschien zegt u: 'Het lijkt meer in overeenstemming met het Evangelie en meer dienstbaar tot de uitbreiding van Christus' Koninkrijk dat overheden mensen naar hun eigen licht laten handelen en overlaten aan de prediking en de kracht van het Evangelie.'

1. Is het christelijk en liefdevol als mensen zich zo afzijdig houden van Gods zaak en Hem zo (als het ware) voor Zichzelf laten twisten? Eens werd inderdaad van Baäl gezegd: 'Indien hij een god is, hij twiste voor zichzelf' (Richt. 6:31). Maar zal een hart vol liefde zo smadelijk denken of spreken van de majesteit van God? Hij kan en zal inderdaad voor Zichzelf twisten en Hij gebruikt geen mensen om Zijn waarheid te verdedigen en dwalingen te beteugelen, omdat het Hem aan macht ontbreekt. Toch behaagt het Hem om hierbij overheden te gebruiken (en hen daardoor te eren), zoals Gideon in die tekst.

2. Is het christelijk om de duivel bij de uitvoering van zijn plannen evenveel

ruimte te geven als Jezus Christus bij het stichten van Zijn Koninkrijk? Welnu, *absolute verdraagzaamheid* doet dit en meer, want er is slechts één waarheid en er zijn vele dwalingen. Elk daarvan geniet dezelfde vrijheid en bescherming (zogezegd) als de waarheid en kan net zo vrij openbaar komen als de waarheid, gelet op maatschappelijke sancties.

3. Denk aan de *antichrist*. Er is geen dwaling waartegen de Heere zich duidelijker keert met het zwaard van Zijn mond dan tegen de roomse leer. Maar niemand zal toch denken dat koningen de verbreiding en verkondiging daarvan mogen toestaan tot schade van hun volk, zonder belemmeringen op te werpen of te gebieden door aanwending van hun politieke gezag. *De haat van de hoer en haar verwoesting* moeten wel iets anders betekenen. En waar de dwaling echt wordt gehaat, zullen mensen hun macht en positie effectiever gebruiken om daartegen een dam op te werpen.

4. We kunnen hieraan toevoegen dat tot nu toe het *dulden* van dwalingen en de verscheidenheid aan ketterse opvattingen altijd zijn beschouwd en gebruikt als een zeer subtiel middel om de kerk te verzwakken en te verwoesten. Over die listige vijand van het Koninkrijk van Jezus Christus, Julianus, wordt gezegd dat hij al zijn scherpzinnigheid had aangewend om middelen te vinden om de kerk door *list* te verwoesten, wat zijn voorgangers met *geweld* niet konden bereiken. Hij besloot onder andere om geen openlijke vervolging te ontketenen, maar om alle twistende bisschoppen en leraars (die toen, na het Concilie van Nicea en de dood van Constantijn talrijk waren en bitter verdeeld waren) naar hun eigen goeddunken te laten handelen en hun toe te staan hun eigen opvattingen te verbreiden, zonder enige vrees voor sancties. Daarom liet hij hen roepen om hen daartoe aan te sporen. Hij sprak toen de volgende woorden tot hen, die door Amminanus zijn opgetekend en door Lodovicus Molienus zijn geciteerd: Dat iedereen zich verre zou houden van twist en zijn eigen godsdienst zou beoefenen zonder dwang of vrees. En is het waarschijnlijk dat dit een middel zal blijken tot welzijn van de gemeente, terwijl dat knappe duivelskind dat gebruikte tot haar verwoesting?

VERKLARING DRIE: Overheidspersonen moeten, op de plaats waar zij gesteld zijn, voorkomen dat hun onderdanen worden aangetast door dwalingen en ijveren voor hun betering als ze daarin verstrikt geraakt zijn. Daarom moeten ze dwaalleraars *weehouden* en verhinderen om hun dwalingen te verbreiden en zo anderen te verleiden. Ik meen dat de eerdere twee verklaringen hierover geen onduidelijkheid laten bestaan. Overheidspersonen moeten hun macht gebruiken voor het welzijn van de gemeente. Ze hebben niet de plicht om met de waarheid ook de dwaling en de dwaalleraars te *beschermen*. Daaruit volgt

dus dat ze hun macht moeten gebruiken om daartegen *een dam op te werpen*. Zo zorgen ze voor het welzijn van hun onderdanen door hen voor zo'n groot kwaad te bewaren.

Het is misschien moeilijker om uit te leggen en duidelijk te maken wat binnen het bereik van de overheid ligt en hoe ze hierin te werk moet gaan.

1. Voor we antwoord geven, willen we stellen dat niet bedoeld wordt dat overheidspersonen allen die in hun ogen dwalen of afwijken van de waarheid streng en scherp (en zeker niet in dezelfde mate) moeten vermanen. Dat wordt zelfs niet van predikanten gevraagd. Daarom moet hier het volgende onderscheid in gedachten gehouden en toegepast worden: Er is een wezenlijk verschil tussen kritiek op of aandacht voor een ongerijmde dwaling die in de gedachten leeft of mogelijk een gewetensbezwaar, en kritiek op een zichtbare daad, waardoor anderen werkelijk geërgerd, gekrenkt en geschaad worden. In het eerste geval dwingt de overheid niemand tot een andere godsdienst. Ze houdt een gerust geweten door de dwalende ervan te weerhouden om anderen te verleiden of de Naam van de Heere of Zijn gemeente te krenken.

2. Opgemerkt moet worden dat we hier niet spreken over de plicht van de overheid om dwaalleraars te straffen met burgerlijke straffen (hoewel we er niet aan twifelen dat in sommige gevallen haar macht zover reikt). Veel minder moeten we hier aan de hoogste straffen denken. Wat in dit opzicht waarheid is, onderzoeken we nu niet. Ons doel is immers – volgens de verklaring – te overdenken wat vereist is om de verbreiding van dwaalleer te voorkomen en het volk daarvoor te bewaren of uit de strikken daarvan te bevrijden.

3. Dit geeft overheidspersonen geen ruimte om te veroordelen en te beteugelen wat zij of anderen voor dwaling houden. Immers, predikanten die ketters moeten verwerpen, zijn niet gemachtigd tot de verwerping van hen die zij voor ketters *houden*, maar van hen die echt ketters *zijn*. Zo is het hier ook. De overheid moet een dam opwerpen tegen echte dwalingen en echte dwaalleraars aan banden leggen, zoals zij die opstand tegen de Heere prediken.

We komen nu tot de behandeling van de plicht van overheidspersonen als degenen over wie zij gesteld zijn, bestookt worden door misleidende geesten. Wat ligt kennelijk in hun macht en moeten zij doen om te voorkomen dat zij schade aanrichten, zonder te grote vasthoudendheid in moeilijke en ergerlijke zaken? We kunnen dat van vier kanten bekijken, zoals bij predikanten:

1. Jegens God. Zo zouden ze straf voor hun volk moeten vrezen. Onder opzien tot Hem moeten ze zo proberen te handelen dat ze Hem rekenschap kunnen geven. Is het een voorrecht voor overheidspersonen in de christelijke gemeente dat ze de eer hebben daarin *voedsterheren* te zijn (Jes. 49:23)? Dan moet het hun

een grote eer, zegen en vreugde zijn om hun volk aan de borst te hebben, of de gemeente (zogezegd) te *koesteren*, bloeiend en welvarend. En als het niet goed gaat met de kerk als gevolg van de ongezonde melk van de dwaling, moet en zal dat hun veel verdriet doen. Zeker, die uitdrukking maakt duidelijk wat de plicht van de overheid is én met hoeveel liefde zij de kerk moet onderhouden en bewaren voor alles wat haar kan schaden. Ook blijkt hieruit hoe bijna alles wat de kerk kan schaden, haar zou moeten raken en pijnlijk zou moeten treffen.

2. Jegens henzelf. Ze moeten overdenken of de Heere om enige schuld aan hun zijde zo getergd wordt dat Hij een dergelijke geest ontbindt, zoals het koninkrijk scheurde om de zonden van Salomo. Zo zouden zij ook een oorzaak kunnen zijn: die afgoderij en de afval van de waarheid van Jerobeam en zijn zaad zijn het gevolg. Omdat zij niet hebben gezorgd voor getrouwe predikanten om het volk te onderwijzen, dwalingen oogluikend hebben toegelaten of *geduld* of anderszins nalatig zijn geweest, kunnen ze van instemming beticht worden. Jerobeams benoeming van de minsten van het volk tot priesters en zijn beginnende afval (hoewel hij de ware God niet geheel scheen te verlaten) bewogen het volk om nog verder te gaan. Mede daardoor gingen ze Baäl en de andere afgoden van de volken nahoereren. Zo stond ook Salomo schuldig aan het dienen van veel gruwelijke afgoden door wereldse geneugten oogluikend toe te laten en te zoeken. Hij achtte de dingen van God niet, hoewel hij waarschijnlijk zelf niet in die gruwelijke afgodendienst gevallen is. Veel is gewonnen als overheidspersonen zichzelf ernstig zouden onderzoeken en verdriet zouden hebben omdat ze nalatig en zorgeloos zijn geweest en dit niet hebben belet, ja, mogelijk ook hun eigen schuld zien. Des te eerder zouden andere vragen opgelost worden. Hun ernst zou spoedig middelen vinden tegen dit kwaad.

3. Jegens anderen. Ze mogen en moeten het uiterste van zichzelf vergen om te verhinderen dat de kwaal zich verspreidt onder degenen die gezond zijn. Met deze middelen:

(1) Ze moeten door hun voorbeeld laten zien dat ze vurig tegen dit kwaad strijden en dat ze een hekel hebben aan het betwisten en aanvechten van de waarheid. Zo heeft het voorbeeld van de overheid vaak veel invloed. Het kan echter niet als dwang worden beschouwd.

(2) Ze moeten zoeken naar getrouwe en eerlijke predikanten, die door hun ijver en toezicht veel kunnen doen om hen die staan te bevestigen en meer schade te voorkomen.

(3) Ze moeten de getrouwen, onder predikanten of leden, steunen en sterken. Vaak heeft dit grote invloed en beschaamt dit de verwachting van de verleiders. Zo staat in 2 Kronieken 30:22 dat Hizkia om de reformatie te bevorderen 'sprak

naar het hart van alle Levieten, die verstand hadden in de goede kennis des HEE-
REN.' Deze toevoeging maakt duidelijk dat hij, door de eerlijke en trouwe leraars
meer dan anderen aan te moedigen, het werk van hun handen voorspoedig wilde
maken. Hij wilde hen bemoedigen om daarin ijverig te zijn en aanzien te hebben
voor anderen. Van Constantijn en andere goede keizers is opgetekend dat ze
vooral ijverige en trouwe predikanten vriendelijk behandelden en eerden.

(4) Ze mogen en moeten gepaste instrumenten gebruiken en aanwenden om
misleiding te voorkomen. Ook mogen ze mannen aanwijzen om deze geschil-
punten te onderzoeken en zulke dwalingen te verwerpen, zodat de waarheid
duidelijker openbaar zal komen.

(5) Ze mogen en moeten zich inspannen om kleinere en minder belangrijke
twisten en vuurtjes onder hen die voornamelijk één zijn in de waarheid te sus-
sen en te blussen. Want (zoals gezegd) gaat een vurige geest van dwaling vaak
gepaard met vuur, twisten en ergernissen in de gemeente en onder de ambtsdra-
gers. In Korinthe waren er twisten over onbetekenende zaken, in Galatië beten
en veraten de christenen elkaar, terwijl er harmonie was onder de volgelingen
van de verleiders. En op het Concilie van Nicea was er niet alleen verschil van
mening met de arianen en anderen die ernstig dwaalden, maar er waren ook
onbeduidende geschillen en twisten onder de bisschoppen en belijders die voor
de waarheid streden. Deze twisten geven de dwaling ruim baan; de beslechting
daarvan vormt juist een groot bolwerk. Van Constantijn wordt gezegd dat hij
op het Concilie van Nicea, naast de andere middelen die hij gebruikte om het
arianisme te onderdrukken, zeer vurig ijverde voor het bijleggen en begraven van
deze twisten. Ook drong hij ernstig aan op het vergeten van al zulke geschillen,
opdat ze door grotere eenheid en minder afleiding hun gemeenschappelijke
vijand zouden kunnen bestrijden. Want dit is zeker: als predikanten de wapens
opnemen tegen elkaar in minder belangrijke en minder nuttige twistgesprekken
(wat helaas te vaak gebeurt in de christelijke kerk van onze dagen!), hebben ze
minder kracht, ijver en waakzaamheid om te strijden tegen verklaarde vijanden
over de meest wezenlijke zaken.

(6) Ze mogen en moeten hun gezag aanwenden om te verhinderen dat hun
onderdanen deze welbekende en verklaarde verleiders aannemen, horen of
met hen spreken. We sturen hen slechts weg en verhinderen zo dat ze zichzelf
in het verderf storten. We moeten mensen toch ook bevelen om afstand te
houden van een plaats of persoon die vermoedelijk besmettelijk is vanwege
de pest. Dat kunnen we toch evenmin beschouwen als een inperking van hun
rechtmatige vrijheid? Ja, deze maatregel zou in overeenstemming zijn met het
kennelijke bevel dat de Heere aan Zijn volk geeft. Daarom is er geen gevaar dat

we daarin dwalen, vooral als het Woord even duidelijk bepaalde personen als de plicht aanwijst.

(7) Ze mogen en moeten instemming betuigen met en toestemming geven voor mogelijke verordeningen, stappen of middelen van kerkelijke gezagsdragers om zo in hun ambt dit doel te verwezenlijken. Als zij hun gezag stellen ten dienste van de tucht, kan dit de vrijheid niet meer inperken dan wanneer zij hun gezag in dienst stellen van de verkondiging van het Evangelie.

(8) Zij mogen en moeten erop toezien dat de inzetten niet voor een tijd nagelaten worden en dat degenen die de inzetten bedienen niet gesmaad worden. Als deze zonden begaan worden, is bestraffing billijk.

(9) Tot terugkeer van een volk in tijden van verwarring en beroering mogen overheidspersonen aandringen op hernieuwde erkenning van een eerder ontvangen waarheid. Ze mogen hun gezag daartoe aanwenden, zoals we lezen van Josia (2 Kron. 34:31-33).

(10) Zij mogen en moeten alle valse godsdiensten uitroeien en mogen geen ketterse leer of geschriften of bijeenkomsten dulden. Evenmin mogen ze de bediening van onzuivere sacramenten dulden of van enige insetting, behalve de inzetten die God goedkeurt. Want Josia liet het volk beloven het gesloten verbond te houden. Nadat alle afgodendienst was uitgeroeid, beval hij Israël de Heere te dienen. Dat wil zeggen: hij beval hun de afgodendienst af te zweren en de zuivere inzetten te houden, zoals de sabbatviering en het brengen van offers, en wel op de wijze die de Heere voorgeschreven had. Het ging niet ten koste van hun vrijheid dat hij zo handelde. [1] Het was immers het behoud van hun vrijheid dat ze bewaard werden voor de gruwelijke banden van deze kwaden. [2] Het was hun plicht om zich van deze gruwelen te onthouden en de inzetten volkomen te houden. De overheid mag het volk daartoe verplichten. [3] Het is één ding om het volk met geweld te weerhouden van het onteren van God in de afgodendienst (zoals Josia deed); het is iets anders om hen te dwingen tot een godsdienst. In het ene geval gebieden we de uitwendige, in het andere de inwendige mens. [4] Ze zouden hun kunnen gebieden om de inzetten te houden en daarin te handelen naar de regel. Zo worden ze immers slechts verplicht tot het gebruik van de middelen tot godsvreze en als het ware gedwongen om God te horen. De genoegdoening en instemming, nadat ze Hem gehoord hebben, laten we echter over aan hun eigen wil, die niet gedwongen kan worden. Als God komt om in de weg van Zijn inzetten met een volk te handelen, is het echter wel redelijk dat een overheidspersoon Zijn eer en hun welzijn zozeer beoogt dat hij zijn gezag aanwendt om hen te doen horen. [5] Er is ook een verschil tussen het verplichten van een besneden of gedoopt volk

om God te dienen in de zuiverheid van de inzetten, omdat ze dat krachtens hun belofte moeten doen – dit deed Josia – en het verplichten van een volk dat deze belofte niet eerder heeft afgelegd, om dit te beloven en zich te laten dopen. Belijdende leden van een gemeente hebben immers niet, als anderen, de vrijheid om het gebruik van de inzetten na te laten. Dit is voor hen geen nieuwe verplichting in de dienst van God, maar dwingt hen om hun eerdere beloften gestand te doen en daarnaar te handelen. Zo zien we dat in het Oude en Nieuwe Testament veel dingen verplicht of verboden waren voor leden van de gemeente, die voor anderen niet golden (2 Kron. 15:13).

4. In de vierde plaats zijn zij bij machte om veel te doen tegen zulke verleiders, misleiders of misleide leden ten goede van de kerk. (We hebben het nu niet over het opleggen van burgerlijke straffen aan mensen vanwege hun opvattingen of alles wat, hoe dan ook, lijkt op gewetensdwang).

(1) Overheidspersonen mogen en moeten predikanten, ambtsdragers en anderen gebieden hun plicht te vervullen (als ze nalatig zijn): het onderzoeken, openbaar maken en overtuigen van hen die door hun ketterse leer een gevaar voor anderen kunnen zijn.

(2) Ze mogen en moeten hen in eigen persoon ontmoedigen en op hun gezag verbieden dergelijke dwalingen te verkondigen. We kunnen dan echter niet zeggen dat ze het geweten tot enige godsdienst dwingen. Ze weerhouden hen slechts om het geweten van anderen te schaden.

(3) Als zulke wetten worden overtreden, mogen en moeten ze de overtreders straffen en ze mogen hun gezag aanwenden om hen te beletten anderen te beïnvloeden. Zo wordt iemand niet gestraft om zijn opvatting, want hij mag ongestraft zijn eigen mening hebben. Hij wordt echter gestraft om zijn ongehoorzaamheid en de schade die hij anderen berokkent. Zijn persoonlijke vrijheid wordt niet ingeperkt vanwege zijn opvatting. Hij gebruikt zijn persoonlijke vrijheid echter niet zonder schade toe te brengen aan het hele lichaam. Dat moet het zwaarste wegen. De vrijheid van een pestlijder wordt toch terecht ingeperkt, zelfs als dat tegen zijn wil is? Dat kan niet beschouwd worden als een inperking van rechtmatige vrijheid. Het is immers niet billijk om de vrijheid te hebben om anderen te schaden.

(4) Zij mogen en moeten de boeken vernietigen die gebruikt worden om dwalingen te verbreiden en zo anderen te beïnvloeden. Ook moeten ze verbieden en verhinderen dat ze gedrukt, verkocht, verspreid of vervoerd worden, zoals ze het vervoer van verdachte of verboden goederen mogen verhinderen.

(5) Zij mogen en moeten verhinderen dat zulke verdachte personen nutteloze reizen en zwerftochten maken, zonder noodzakelijke bezigheden voor anderen

die hen daarvoor hebben benoemd. In dat geval kan voorkomen worden dat door zo'n reis schade wordt aangericht en hebben zij ongehinderd toegang. Ze mogen hen ook dwingen om een wettig beroep ter hand te nemen en daarin ijverig te werken. Beide behoren tot de bevoegdheden van een overheid. Toch zijn het deze leeglopers (zoals de apostel zegt)³ en zwervers, die zich niet bij hun taak houden, die de kerk vaak de meeste schade blijken te berokkenen en werktuigen van de duivel zijn. In dit werk zijn ze zijn apostelen.

(6) Ze mogen en moeten alle godslasterlijke uitspraken en uitlatingen tegen de majesteit van God en Zijn inzettingen tegengaan en straffen en alle lasterpraatjes over predikanten of belijders die bij de waarheid blijven. Want dit zijn zonden tegen de zedelijke wet. Godslastering, roddel en dergelijke zonden mogen net zo min ongestraft blijven in zulke kettters als in hen die niet openlijk dwalen. En deze zonden kunnen evenmin geduld worden onder voorwendsel van het volgen van licht en geweten als bij de Nikolaiëten, die met dit excuus overspel en andere onreinheid bedreven. Dit is geen straf vanwege een opvatting of gewetensdwang, maar straf vanwege ondeugden die zelfs verfoeid en gestraft werden door veel natuurlijke mensen en heidenen.

(7) Op grond van hun gezag mogen en moeten ze hun gebieden op kerkelijke vergaderingen rustig en respectvol te luisteren naar beraadslagingen, verstandig te antwoorden, te wachten op de behandeling van hun zaak en dergelijke.

(8) Ze mogen en moeten hen onbevoegd verklaren voor openbare vertrouwensfuncties en hen daaruit ontzetten. [1] Ze zullen hun macht waarschijnlijk niet met toewijding gebruiken. [2] Dergelijke mensen en onderdanen verdienen dat vertrouwen niet. Het wordt immers gewoonlijk als blijk van respect vrijwillig gegeven aan mensen met uitnemende kwaliteiten, die ook het welzijn van de gemeenschap kunnen dienen. Daarom is het onterecht dit te beschouwen als een schending van hun vrijheid als *mens* of *onderdaan*. Op grond hiervan werd Maächa, de moeder van Asa, afgezet als koningin en werd haar alle macht ontnomen (1 Kon. 15:13; 2 Kron. 15:16). Toch kunnen we niet zeggen dat haar onrecht werd gedaan, toen ze zo behandeld werd.

Met de genoemde stappen hebben we niet willen voorschrijven wat het uiterste is dat in zo'n geval gedaan kan worden, maar wat, naar onze mening, niet nagelaten kan worden door hen die hierover de ruimste opvattingen hebben, als ze niet volkomen bandeloos geworden zijn.

Misschien zegt iemand dat het voldoende schijnt als de overheid in de maatschappij de vrede bewaart en onlusten beteugelt. In antwoord hierop de vol-

3. Zie de kanttelingen bij 2 Thessalonicenzen 3:11.

gende overwegingen:

1. Dit is niet meer dan wat Julianus deed, zoals uit bovengenoemd citaat blijkt. Wie voor Christus regeert, zal dit zeker geen goed voorbeeld vinden.
2. Dit doen de heidenen louter uit zelfrespect. Zullen christelijke overheidspersonen geen respect hebben voor Christus, maar voor zichzelf en niet méér doen voor het christendom dan de heidenen die het niet erkennen?
3. Is het mogelijk om toename van ketterijen en een verscheidenheid van ongerijmde dwalingen los te maken van twist en tweedracht in de samenleving? Zijn ze in de praktijk ooit gescheiden geweest? In Korinthe maakten ze de mensen vleselijk; in Galatië gingen de mensen elkaar bijten en vereten (Gal. 5). Ja, het prikkelde tot twisten, nijdigheden, toorn, gekijf, achterklap, oorblazingen, opgeblazenheden, beroerten (2 Kor. 12:20). Kan hierbij de vrede in de samenleving bewaard blijven? Want is de verstoring van de vrede in de samenleving niet het gevolg van haat, bitterheid, vervreemding, nijd, tegenstrijdigheden en dergelijke? En is dit niet onvermijdelijk het gevolg van twistgesprekken en verschil in opvattingen? Want het is niet aannemelijk dat zulke geschillen, die ontstaan door gebrek aan licht, gevonden worden bij mensen die alle zonden gestorven zijn en zonder verderf zijn. Daarom kunnen we verwachten dat de verdorvenheid bij zulke gelegenheden zal ontvlammen. Hierbij kunnen we de volgorde waarnemen die de apostel geeft in 2 Korinthe 12, dat zojuist is aangehaald. Hij begint met *twisten*, om na verschillende stappen met *beroerten* te eindigen. Zij die thuis zijn in de geschiedenissen van vroegere en latere tijden, zullen erkennen dat dit waar is.
4. Eigenlijk alles wat hierboven is genoemd, is nodig om de vrede in de samenleving te handhaven en te herstellen en de verstoring daarvan te voorkomen of te straffen. Er is immers geen stevig fundament om de vrede in stand te houden, tenzij de bron van twisten en beroerten wordt gestopt en de ziekten, die de haard ervan zijn, genezen en uitgeroeid of tot staan gebracht zijn.
5. We kunnen in de praktijk nagaan of een dergelijke handelwijze ooit goed gedaan heeft aan de kerk (vaak zijn geschillen en ergernissen daardoor veel groter geworden) of aan degenen die verleid worden. De verzoeking werd er niet alleen heviger door, maar zij konden zich ten minste ook in hun dwaling verharderen. Het was immers niet zo verfoeilijk voor wijze staatsmannen als sommige zelfingenomen predikanten het deden voorkomen.
6. In de laatste plaats kunnen we nagaan of dwaling ooit heilzaam is geweest voor de staat waarin ze gedoogd werden, of voor de overheidspersonen die ze duldden. Zijn daardoor verborgen jaloezieën, ergernissen, twist en tweedracht niet gevoed? Zijn ze niet zoveel erger geworden dat ze een gevaar vormden voor

het lichaam en de buik waar ze ontstaan waren, dreigden weg te vreten of de boezem die hun warmte gaf, te pijnigen?

De plicht van ieder persoonlijk

III. Rest ons nu iets te zeggen over de plicht van hen die lid zijn van de kerk waar zulke ketterijen worden verkondigd. We zullen bij de behandeling hiervan bijna dezelfde methode hanteren als hiervoor.

1. Als een dergelijk kwaad zou komen, moet dit de mensen evenzeer raken als het bericht van zwaard, honger of pest. Want dan klinkt als het ware het geluid van de bazuin, zoals de aankondiging van de engel: 'Wee, wee, wee, de inwoners van de aarde, vanwege de engelen die moeten bazuinen.' Tot nu toe hebben al deze engelen voornamelijk gewaarschuwd voor geestelijke plagen en vooral voor dwalingen. Dit zou de mensen waakzaam en ernstig moeten maken. Ijdelheid, spot, gelach en verwaandheid zouden beteugeld moeten worden. Als het oordeel beschouwd zou worden als een straf van God, een bewijs van Zijn toorn en een bedreiging, zou degene die staat, toezien dat hij niet zal vallen. Gebeurt dit niet, dan is er weinig hoop dat een andere vingerwijzing zal baten.

2. Het moet hun zeer ter harte gaan als ze horen dat iemand valt of dreigt te vallen, alsof ze branden van ijver voor God en medelijden met hen. Daarom zouden ze zich voor God moeten vernederen om die straf en plaag af te bidden, zoals ze ook zouden bidden om het afwenden van het zwaard, de honger en de pest.

3. Ze zouden moeten onderzoeken hoe hun verhouding tot God is, of het vanbinnen goed is, of er enige schuld is die de straf over hen afroept of hen strafwaardig maakt. Is er weinig liefde voor de waarheid, weinig onderzoek van de kennis van de waarheid, weinig ijver tegen de dwaling of sympathie met dwalende gemeenten, die ver van hen af staan? Wordt er misschien gelachen om zulke dingen, zonder ze op andere wijze te gebruiken? Is er weinig gebed voor anderen? Worden ze weinig aangespoord en vermaand (een middel om wankelmoedigheid te voorkomen)? Doen ze weinig moeite, ieder op zijn plaats, om anderen te laten onderwijzen of om daartoe te zorgen voor getrouwe, bekwame en godzalige predikanten? Misschien is er integendeel veel geestelijke trots, eigenwaan, koppigheid. Of blijven ze vasthouden aan eigen wil en opvattingen? Koesteren ze vooroordeel tegen bekwame en getrouwe leraars en zijn ze genegen om te luisteren naar alles en iedereen? Dit en soortgelijke dingen moeten ze onderzoeken. Worden ze gevonden, dan moeten ze beweend worden als oorzaken van vernedering, omdat ze zo'n plaag geduld hebben.

4. Ze moeten streven naar meer vastheid en zekerheid in de kennis van de noodzakelijke waarheden. Ook moeten ze zich oefenen in de praktijk van de

ware godzaligheid. Twistgesprekken over onnodige onderwerpen moeten op alle mogelijke manieren gemeden worden. We weten immers dat dit een list van de vijand is: een keer hieraan deelnemen, zelfs als het over de kleinste dingen gaat. Daardoor leidt hij ons immers niet alleen af van wezenlijker dingen en dooft hij het vuur, maar beweegt hij ons ook tot ergere dingen, zoals al eerder is opgemerkt over deze handelwijze. Bij zondige daden worden mensen niet in één keer tot grote goddeloosheid gebracht, maar stapsgewijs. Zo gaat het ook bij dwalingen. Daarom is waakzaamheid nodig bij discussies en twistgesprekken over de minst belangrijke waarheid, als een waarheid al onbelangrijk kan zijn.

5. Als iets echt in twijfel wordt getrokken, is het nodig om verstandig en wijs gebruik te maken van de middelen om inzicht te verkrijgen. Dit kan door het verstrekken en lezen van een gepast boek, waarin vaak beter overwogen en overtuigende argumenten genoemd worden. Ze kunnen ook rustiger bestudeerd en overdacht worden dan bij een korte preek. Hierbij moet echter bijzondere aandacht besteed worden aan de juiste keuze. Luister daarom naar de mening van mensen met wijsheid en onderscheidingsvermogen. Of waar God gelegenheid geeft, kan dit plaatsvinden in ernstige theologische disputen met anderen, die bekwaam en oprecht zijn, vooral met predikanten. Zij moeten dit niet weigeren noch er al te snel een verkeerde uitleg aan geven. Allen die zo verstandig zijn, moeten ze hartelijk en liefdevol tegemoet treden, opdat ze niet geprikkeld worden om bij anderen te rade te gaan, die slechte artsen zullen blijken. Mensen zouden hun twijfels niet moeten uiten in elk willekeurig gezelschap, tegen of voor hen die mogelijk gauw aan het twijfelen gebracht worden en alleen met grotere moeite weer van hun twijfel verlost kunnen worden. Voor de behandeling van een dergelijke twijfel moeten de deelnemers en de tijd zorgvuldig gekozen worden. Het moet hun ernst zijn en zij moeten zonder twijfel het gesprek willen aangaan. Het moeten echter wel twijfels zijn die de aanjager van het debat zelf kan oplossen of hij moet verkeren in gezelschap waarin ze naar verwachting opgelost kunnen worden.

6. Mensen moeten zich zeer inspannen om hun predikanten en voorgangers in achtung te houden. Ze moeten toewijding en respect hebben voor hen die alle inzettingen in ere houden, vooral in zulke tijden. Predikanten geven hun immers leiding (Hebr. 13:17). En inzettingen zijn ingesteld om de mensen voor wankelen te bewaren (Ef. 4:12-14, 21). Daarheen wordt de bruid gestuurd. Ze moet dicht bij de woningen van de herders blijven, zodat ze niet zal afdwalen (Hoogl. 1:8). En hoe meer de duivel ijvert om vooroordelen te wekken over predikanten en de inzettingen in diskrediet te brengen, hoe meer ze zich daartegen moeten verzetten. In zeker opzicht moeten ze blinder en dover zijn voor alles wat ze

kunnen zien van en horen over fouten van een predikant. Dat is niet zozeer uit respect voor de predikant, maar om hun eigen welzijn. Daarom noemt de apostel deze reden als hij aanspoort tot gehoorzaamheid en onderdanigheid aan predikanten (Hebr. 13:17). Het ontbreken daarvan was immers niet alleen tot schade van de predikant; zelf misten zij daardoor de vrucht.

7. Ze zouden moeten letten op de weg waarlangs getrouwe en zeer godvruchtige mensen voor hen naar de hemel zijn gegaan. Dit is *uitgaan op de voetstappen van de schapen* (Hoogl. 1:8) en het geloof en de lijdzaamheid van hen die de belofte beërven, navolgen (Hebr. 6:12). We zullen al gauw bemerken dat zulke mensen de meeste ernst en bedachtzaamheid tonen en nieuwe, vreemde dingen en ongerijmde opvattingen het meest mijden. En nieuwe dwalingen gaan vaak gepaard met zulke ernstige vrijpostigheid en schaamteloosheid dat deze kettters gewoonlijk Gods kinderen veroordelen, alsof ze alleen via de weg van hun ijdele verzinsels naar de hemel kunnen gaan. Het is zeer schadelijk voor een wankelmoedige als de godsdienst en de wandel van zo'n wolk van getuigen onmiddellijk veroordeeld worden.

8. Als ze horen dat anderen twijfels uiten of blijk geven van hun vooroordeel jegens predikanten, inzettingen of algemeen aanvaarde waarheden, moeten ze proberen daar onmiddellijk een eind aan te maken. Ze moeten niets van dien aard koesteren door nieuwe twijfels of verdenkingen te zaaien of nieuwe argumenten aan te voeren die afgunst wekken jegens predikanten of anderen. Beter is om ernstig en verstandig te streven naar het wegnemen van deze twijfels.

9. Ze zouden zich veel en ernstig moeten oefenen in christelijke gemeenschap, door acht te geven en te letten op elkaar en elkaar op te scherpen (zoals gezegd wordt, *Hebr. 10:24; 3:12, 13*). Ook moeten ze erop toezien dat er geen boos, ongelovig hart onder hen gevonden wordt en niemand zich verhardt. Maar, zegt hij, vermaant *elkander te allen dage*, de remedie tegen deze kwaal. In geen enkele tijd is christelijke gemeenschap meer nodig dan in zo'n tijd, mits deze goed functioneert. Ik zeg 'als ze goed functioneert', want vaak wordt christelijke gemeenschap als voorwendsel gebruikt om de meest ongerijmde opvattingen te verzinnen en te verbreiden. Mensen worden luchtig en oppervlakkig, brengen hun tijd door met nutteloze twistgesprekken en vergeten het belangrijkste doel, dat is de stichting. Deze dingen moeten inderdaad gemeden worden, maar christelijke gemeenschap moeten we niet afwijzen. Ze moet echter wel op verstandige wijze gestalte krijgen: met wie, bij welke gelegenheden en op welke zaken en plichten moet de nadruk gelegd worden? Dit is onze bevestiging in een waarheid, gelovige vrijheid in het waarschuwen tegen het kwade en een ernstige poging om berouw, ootmoed, zelfverloochening en soortgelijke

genadegaven levendig te houden. Deze en dergelijke dingen zijn goed en nuttig voor de mensen, als ze ernstig, oprecht, gelovig, met liefde en zonder aanstoot worden betracht.

We kunnen de volgende stappen onderscheiden in hun plicht jegens mensen die met de dwaling bezet zijn: 1. Ze moeten verdriet hebben over hun fout en bidden voor hun betering. 2. Als ze gelegenheid hebben, moeten ze laten blijken dat ze een afkeer hebben van hun wandel. 3. Mensen die berucht zijn of bekend staan omdat ze meewerken aan de verbreiding van nieuwe opvattingen, moeten in elk geval gemeden worden. (1) Mijd hun gezelschap en de omgang met hen (Rom. 16:17, 18). Voor deze mensen moeten zij op hun hoede zijn (Matth. 7, Filipp. 3:2). (2) Ze moeten hen niet in hun huis ontvangen, noch hen groeten of Gods zegen toewensen (3 Joh.:10). Ze moeten zich niet met hen vermengen (2 Thess. 3:14).

We menen dat er geen plicht is waartoe Gods volk, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament, met meer klem wordt aangespoord. Dat mag duidelijk zijn, als we niet alleen de bovengenoemde teksten, maar ook andere schriftplaatsen overdenken, vooral Spreuken 19:27: 'Laat af mijn zoon, van te horen het onderwijs, strekkende tot het afdwalen.' Hiervoor zijn twee redenen:

(1) Niets biedt een betere bescherming voor oprechte mensen. Want we kunnen moeilijk over het vuur lopen, zonder te verbranden (Spr. 7:27, 28). De ervaring van velen bevestigt dit. Want velen zouden niet afgeweken zijn als ze zelfs de klederen die bevlekt en bezoedeld waren, ver van zich gehouden hadden. En het *horen* van dat onderwijs doet dwalen van de weg des verstands.

(2) Niets is nuttiger om dwalenden te overtuigen en hen beschaamd te maken. De Heere beveelt dit ook om deze reden. En we mogen hier wel aan toevoegen dat niets meer blijk geeft van ontzag voor God en eerbied voor Hem en dat niets een zondaar, die zijn verdorvenheid gevoelt, meer past dan vrees om te naderen tot een zichtbare verleiding. Want God is jaloers en zal niet dulden dat mensen spelen met het gevaar door afgoderij te worden meegevoerd. Ook zijn de mensen niet vrij van verdorvenheid en begeven ze zich maar al te gauw tot het kwade. Mogelijk denken mensen dat er geen kwaad en gevaar in schuilt om iets te beproeven. Door alle dingen te beproeven, kunnen ze immers het goede vasthouden? Of ook dat een predikant hierop aandringt, omdat hij vreest dat zijn eigen gezag zal worden aangetast en dat hun eigen vleselijke begeerte de bron is.

Zulke mensen moeten dit echter overwegen:

(1) Weerhielden onze gezegende Heere Jezus en Zijn apostelen het volk geoorloofde vrijheid, toen ze uitdrukkelijk verboden om met zulke mensen om te

gaan en naar hen te luisteren, vooral als dat doelbewust, uit gewoonte en weloverwogen gebeurde? En we geloven dat er nauwelijks een gebod in de Schrift is waartoe met grotere regelmaat, ernst en dwang wordt aangespoord dan dit, zoals uit de aangevoerde plaatsen blijkt.

(2) Waren onze gezegende Heere Jezus of de apostelen bang dat ze hun gezag zouden verliezen of dat ze hun opvatting niet staande konden houden tegenover verleiders? Toch manen ze zelf tot voorzichtigheid. Ze gebieden en bevelen andere predikanten in navolging van hen hier bij hun hoorders op aan te dringen.

(3) Hebben ze zelf (dat is de gezegende Heere Jezus en de apostelen) een vleeselijke begeerte gekoesterd, terwijl ze tot nu toe het volk zo ernstig gebeden en vermaand hebben vanwege de voortdurende omgang met zulke ketters? Ja, ze hebben dit ook zelf in praktijk gebracht. De kerkgeschiedenis verhaalt dat de apostel Johannes een badhuis betrad, waar de ketter Cerinthus was. Onmiddellijk haastte hij zich naar buiten, omdat hij bang was met hem ten onder te gaan, als hij onder hetzelfde dak zou blijven.

(4) Is de bedoeling van teksten als 'Beproof alle dingen, behoud het goede', dat mensen iedere nieuwe opvatting moeten aanhoren? [1] Het is immers niet mogelijk dat iedereen elke dwaling en opvatting onderzoekt en beproeft. [2] Mensen zijn daartoe niet in staat. [3] Dit gaat lijnrecht in tegen de letter en de geest van de eerdere geboden, die al gegeven waren vóór dit gebod om alle dingen te beproeven. Deze tekst is hiermee in overeenstemming. Geen leerstuk mag zonder bewijs aanvaard worden omdat we de boodschapper vertrouwen. We moeten echter onderzoeken of het Gods Woord is, zoals de inwoners van Berea deden (Hand. 17). Dit is echter geen vrijbrief om alles, juist het snode, zonder toetsing te beproeven, wél een bevel om niets te aanvaarden zonder bewijs.

Verder is het vooral de plicht van de mensen om op hun eigen plaats de handen ineen te slaan om de straffen en stappen die predikanten in hun ambt moeten nemen, te steunen en effectiever te maken. 1. Lever al het mogelijke bewijs voor de ontmaskering en het onderzoek van zulke misleiders. 2. Geef zelf ook getuigenis van de waarheid, zodat de middelen tot overtuiging effectiever worden. 3. Geef blijk van ergernis over hun koppigheid, billijk het recht en erken dat verdere straffen van hen nodig zijn. 4. Mijd hun gezelschap, ga niet vertrouwelijk met hen om en toon overigens verontwaardiging over hun handelwijze. 5. Bejegen hen overeenkomstig de straf en betuig zo instemming daarmee en probeer, ieder op de eigen plaats, die straf doelmatiger en effectiever te maken. Mogelijk zouden ze zich uit schaamte des te eerder verootmoedigen en zouden ze van dat pad gebracht worden. In elk geval moet vertrouwelijkheid, vooral

met hen die geëxcommuniceerd zijn, gemeden worden. Mogelijk zou de straf daardoor minder effect hebben, of ze zouden zich minder schamen. Zo maken we ons schuldig aan verachting van de inzetten van Christus. Ze worden onvruchtbaar voor een broeder. Ook maken we onszelf censurabel: we geven zo immers aanstoot.

Misschien vraagt u wat verder de plicht is van ieder, persoonlijk, jegens een zondaar die is afgesneden. Antwoord: Ik geloof dat deze dingen gevraagd worden:

1. Onthouding van onnodige burgerlijke gemeenschap. We moeten niet veel met hen omgaan, hen niet bezoeken, niet bij hen eten of hen te eten vragen of in zulke zaken zo vertrouwelijk met hen zijn als we [gewoonlijk] met anderen zijn en mogelijk met hen geweest zijn. Dat lezen we ook in 1 Korinthe 5. Het is evenzeer onze plicht ons zo te gedragen, mogelijk tot hun stichting, als het de plicht van een predikant is om te onderwijzen, te straffen enzovoorts.
2. Onthouding van christelijke gemeenschap. Dat wil zeggen: we moeten niet met hen bidden, lezen of spreken over geestelijke zaken (tenminste doelbewust). Evenmin moeten we iets doen wat behoort tot de christelijke gemeenschap. In die zin moeten we *hem verwerpen en beschouwen als de heiden en de tollenaar*. Zo kunnen we niet wandelen met een geëxcommuniceerde als met andere christenen. En wat het eerste betreft, kunnen we niet wandelen met hem zoals we met heidenen mogen wandelen, die in dit opzicht misschien net zo erg gezondigd hebben. Want het Woord des Heeren maakt duidelijk dit onderscheid tussen hen en heidenen (1 Kor. 5).
3. We mogen zelfs voor hen bidden, want afsnijding is geen bewijs van zonde tegen de Heilige Geest of zonde tot de dood. En als ze gebrek lijden, mag en moet in hun behoeften worden voorzien. Ze zijn immers mensen en het is vanzelfsprekend om daarin te voorzien. Hulp bij onrechtvaardig geweld of enig persoonlijk gevaar waarin ze terecht kunnen komen, is ook geoorloofd. Als de gelegenheid zich voordoet, mogen we hen indringend en ernstig waarschuwen. Zulke middelen zijn goed, en niet slecht, voor het doel en effect van de straf.
4. Zij die in een natuurlijke betrekking tot hen staan, moeten de plichten daarvan nakomen, zoals man en vrouw, ouders en kinderen, heer en knecht, overheid en onderdanen en dergelijke, want wat de natuur bindt, ontbindt de kerk niet.
5. Zakelijke contacten, zoals betaling of vordering van betaling van schulden, kopen en verkopen zijn geoorloofd. We mogen doen wat nodig is in het intermenselijke verkeer en de maatschappij. Kerkelijke straffen dienen immers tot verootmoediging en beschaming, maar zijn niet bedoeld om hen te ruïneren en simpelweg hun bestaan onmogelijk te maken.

6. Toch moeten we hierin zo met hen omgaan dat we onze verontwaardiging over hun handelwijze tonen, zelfs als we blijk geven van onze genegenheid voor hun persoon. Dat moeten we anders doen dan we gewoonlijk handelen met hen aan wie een dergelijke straf niet is opgelegd. Zo kunnen we laten zien dat we de straf respecteren, zelfs als we respect voor hen tonen. Daarom moeten we ons niet zo intensief met hen bemoeien als met anderen. We moeten niet zo vertrouwelijk zijn, niet veel zeggen of lange verhandelingen houden over andere onderwerpen. Evenmin is het gepast om te lachen of net zo vrolijk, intiem of vergenoegd te zijn als met anderen. Kort gezegd, de zaken moeten afgehandeld worden en van andere dingen moeten we ons onthouden. Als het noodzakelijke is afgehandeld, moeten we, tenzij dat nodig is, niet met hen eten of drinken tijdens het zaken doen of daarna. Dat is immers niet noodzakelijk voor het menselijk bestaan en zo wordt de gepaste afstand niet bewaard. Dit is de grote plicht in de praktijk: gedraag u zo dat de straf niet wordt ondermijnd en zij evenmin geschaad worden van iets wat overigens nodig is voor hun bestaan. Neem echter elke gelegenheid waar die kan dienen tot hun stichting.

Wordt het voorafgaande overdacht, dan hoeven naar onze mening geen extra argumenten genoemd te worden om predikanten en anderen op te wekken tot ijver bij de betrachting van hun plichten. Toch verdienen deze weinige overwegingen de aandacht en is het goed ze met dit doel te overwegen.

1. Is een dwaling, hoe gering ook, een gemeente binnengedrongen en een tijd geduld? Dan zal deze bijna altijd veel mensen meevoeren en een belangrijke oorzaak zijn voor veel zonde, aanstoot, smaad, verdeeldheid, bitterheid en allerlei kwaad in de gemeente van Christus. Als we een klein beetje weten van de kerkgeschiedenis, zal dat voor ons geen vraag meer zijn.

2. Bedenk dat deze geest der dwaling – zoals in het bijzonder is voorzien – in de laatste dagen zeer krachtig en sterk zal worden. In 1 Timotheüs 4:1 staat dat de Geest *duidelijk* zegt dat in de laatste tijden sommigen zullen afvallen van het geloof. Waarom wordt het woord *duidelijk* toegevoegd? Is het niet als waarschuwing, opdat de mensen hun plicht zullen betrachten? En in 2 Timotheüs 3:1 lezen we: ‘En weet dit, dat in de laatste dagen ontstaan zullen zware tijden.’ Een heilig en geleerd man merkt hier op dat deze tekst spreekt over de *laatste dagen* en de vorige over de *laatste tijden*, alsof het hier gaat over een tijd waarin het einde van de wereld dichterbij is. Zo verwijst de eerste tekst naar rooms bijgeloof en roomse gruwelen (en de aard van de leerstellingen die daar weerlegd worden, schijnt dit inderdaad te ondersteunen) en heeft de laatste schriftplaats betrekking op de grove dwalingen die onder het mom van godzaligheid, hierop zouden volgen. En daarom moeten de mensen, elk op hun plaats,

in zulke tijden des te waakzamer en vuriger zijn. De bazuin heeft immers zo'n duidelijk geluid gegeven.

3. We kunnen overdenken hoe onontkoombaar de vreselijke gevolgen van deze kwaden moeten zijn. Ze zijn niet tot verderf van lichaam en goed, maar van de ziel. Niet alleen wordt de zonde gedaan en toegestaan, maar ze leiden ook tot *opstand*. Wat meer is, ze *leren opstandig te zijn* en wel met opgeheven hand tegen God. En wat zal de ijver voor God opwekken en de liefde en het meedogen voor de zielen van anderen wakker maken, als het hierdoor niet gebeurt?

4. Het verdient overdenking hoe vaak vuur, ijver en trouw van mensen, op hun verschillende plaatsen (zoals al is gezegd) belangrijke middelen zijn geweest om verergering van deze kwaden te voorkomen en te beperken. Daardoor is zelfs een vloed opgedroogd, die anders de vrouw en haar zaad had kunnen verzwelgen (Openb. 12). En in Mattheüs 12 wordt opgemerkt dat zulk onkruid niet gezaaid wordt en opkomt als mensen waakzaam en ijverig zijn, maar terwijl ze slapen en hun plicht niet vervullen (vs. 25). Want op ijver in het gebruik van de middelen is de zegen beloofd die anderen niet kunnen verwachten. En als de toorn zo groot is geworden dat de Heere Zich in die zaak niet meer laat verbidden, mag hij die ijvert, verwachten dat hij zijn ziel als een buit zal wegdragen en staande gehouden zal worden te midden van de verzoeken.

5. Het kan een opwekking zijn tot ootmoed en waakzaamheid als we bedenken dat grote mannen beïnvloed zijn door de gruwelijkste dwalingen. De gemeente te Korinthe had zeer veel uitnemende gaven; toch hadden dwaalleraars er hun invloed. De gemeente te Galatië was zeer ijverig en had zeer veel liefde. Toch had de dwaling onder hen kennelijk zo veel kwade invloed dat ze erdoor betoverd werden (Gal. 3:1). Uit de kerkgeschiedenis blijkt dat zeer voortreffelijke mensen zijn meegevoerd met de meest ijdele dwalingen. Dat grote licht, Tertullianus, werd ernstig aangetast door de dwalingen van de montanisten. In latere tijden is ook gebleken dat de meest uitnemende mensen afvallig kunnen worden en dat zelfs sterren door zulke stormen van de hemel gerukt kunnen worden.

6. Het is een afschrikwekkende gedachte hoe moeilijk mensen weer van deze dwalingen verlost kunnen worden. In de Schrift en in de geschiedenis vinden we zelden een duidelijke inkeer van iemand die zo uitgeleden is. Soms zien we inderdaad dat mensen uit vrees Christus verloochend hebben of door een bepaalde daad hun instemming betuigd hebben met de afgodendienst, met veel liefde en vreugde hun zonde belijden en daarmee breken. Want vaak is een dergelijke zonde de vrucht van enige overrompeling en wordt ze uit zwakheid begaan. Maar de inkeer van iemand die met een zekere bewustheid de dwaling heeft ingedronken en overtuigingen in de wind heeft geslagen, is zeer

zeldzaam. Hier wordt het woord *mogelijk* toegevoegd (2 Tim. 2:25, Eng. vert.), wat niet gauw in een ander geval te vinden is. Ja, vaak zullen zulke mensen *tot erger voortgaan*; de ene dwaling brengt een andere, tot het komt tot de grootste dwaasheid.